



# EN FÆLLES EUROPÆISK ENERGIVISION





## Europæisk Energipolitik

### Udgivet af:

Den Danske Europabevægelse 2011

### Tidligere udgivelser:

- 2011** Europas digitale dagsorden
- 2010** Grænseoverskridende sundhedsydelse og patientmobilitet i EU
- 2009** EU og naboerne  
EU's udviklingspolitik i perspektiv  
Euroen og de finansielle markeder i lyset af finanskrisen  
Menneskehandel og prostitution i en europæisk kontekst
- 2008** GMO og EU's fremtidige fødevarerproduktion  
EU som sikkerhedspolitisk aktør
- 2007** Europæisk energipolitik – den nødvendige debat
- 2003** Euroforbeholdet – baggrund og argumenter for deltagelse i euroen  
Forsvarsforbeholdet – baggrund og argumenter for deltagelse i EU's forsvarspolitik  
Forbeholdet overfor retlige og indre anliggender – baggrund og argumenter for fuld deltagelse
- 2002** Grundloven og EU – problemer forude?
- 2001** Guide om Nice-traktaten  
Demokratisk Union  
Visioner for Europa - forslag til en mere demokratisk og effektiv Europæisk Union
- 2000** Derfor euro  
Fire erhvervsledere siger ja  
Norge – et hemmeligt EU-medlem  
Nærhedsprincippet - hvad skal EU bestemme?

*Gengivelse er kun tilladt med tydelig kildeangivelse*

### Produktion/design:

Lance Morrison.dk

### Redaktion:

Sarah Nymand Skafte-Pedersen, Projektkonsulent, Den Danske Europabevægelse  
Mette Lykke Nielsen, Sekretariatschef, Den Danske Europabevægelse

### Kontakt:

Tlf: 33 141 141

E-mail: eubev@eubev.dk

Hjemmeside: www.eubev.dk





# EN FÆLLES EUROPÆISK ENERGIVISION

Udgivet af Den Danske Europabevægelses  
tænk tank Ja til Europa



*Ja til Europa* samler forskere, politikere, erhvervsledere, kommentatorer og kulturpersoner med et grundlæggende positivt syn på EU-samarbejdet. Med løbende produktion af debatoplæg og bøger vil *Ja til Europa* arbejde for en mere konstruktiv og fremadrettet dansk Europa-debat. Synspunkter som udtrykkes i *Ja til Europas* udgivelser, er forfatterens egne og kan ikke tilskrives *Ja til Europa* eller Den Danske Europabevægelse.

**Formand:**

Erik Boel, Landsformand, Den Danske Europabevægelse

**Rådgivende komité:**

- Lone Dybkjær, forh. medlem af Folketinget (R)
- Uffe Ellemann-Jensen, tidligere udenrigsminister (V)
- Niels Due Jensen, Bestyrelsesformand, Grundfos
- Annegrethe Rasmussen, Journalist, tilknyttet Dagbladet Information
- Niels Thygesen, professor, Københavns Universitet
- Asger Aamund, Direktør, Neurosearch

# INDHOLDSFORTEGNELSE

<b>Intro</b>	
Mette Lykke Nielsen, Sekretariatschef, Den Danske Europabevægelse . . . . .	6
<b>EU skal have en fælles grøn strategi</b>	
Erik Boel, Landsformand, Den Danske Europabevægelse . . . . .	7
<b>En fælles europæisk energipolitik</b>	
Jens Rohde, Europa-Parlamentet (ALDE) . . . . .	10
<b>Energi til vækst</b>	
Britta Thomsen, Medlem af Europa-Parlamentet, (S&D) . . . . .	15
<b>Vedvarende energi - mange hindringer</b>	
Bendt Bendtsen, medlem af Europa-Parlamentet (K) . . . . .	19
<b>Hvis vi europæere gider?</b>	
Steen Gade, MF, formand for Folketingets Klima- og Energi- udvalg (SF) . . . .	24
<b>Sund fornuft i energipolitikken</b>	
Villum Christensen, MF, Klima- og Energiordfører (LA) . . . . .	29
<b>Forskellige energieffektive løsninger er vejen frem</b>	
Marie Louise Thorstensen, Dansk Erhverv Torben E. Hoffman Rosenstock, Brancheforeningen for Bygningsautomation (BBA) Jesper Højte Stenbæk, chefkonsulent i Dansk Erhverv . . . . .	32
<b>Grøn omstilling i EU sikrer danske vækstmuligheder</b>	
Ulrich Bang, Dansk Energi . . . . .	39
<b>EU's indsats bærende for en omkostningseffektiv dansk omstilling</b>	
Hans Peter Slente, DI Energibranchen . . . . .	45
<b>Til handling for fremtidens energiforsyning</b>	
Søren Greve, Dansk Shell . . . . .	51
<b>Løsningen ligger jo lige her!</b>	
Steen Riisgaard, Novozymes . . . . .	54



## FORORD

Af Mette Lykke Nielsen,  
Sekretariatschef, Den Danske  
Europabevægelse

Denne publikation er udgivet af Den Danske Europabevægelses tænketank "Ja til Europa", som samler forskere, politikere, erhvervsledere, journalister og kulturpersoner med et grundlæggende positivt syn på EU-samarbejdet. Med løbende produktion af debatoplæg, publikationer og bøger arbejder "Ja til Europa" for en mere konstruktiv og fremadrettet europadebat.

Vi er alle afhængige af energi. Og energi er ikke noget der stoppes af landegrænser. Derfor er det naturligt, at spørgsmål om energi i høj grad er præget af EU-regulering. Nogle peger endda på, at energipolitikken er den katalysator, som skal trække Europa ud af den økonomiske krise.

I denne publikation beskæftiger vi os med energiforsyning, energisikkerhed, grøn energi, udvikling af ny teknologi og energieffektivitet.

Vi har bedt en række eksperter og politikere om at hjælpe med at besvare spørgsmålet om, hvordan den europæiske energisektor fungerer, og hvad der skal ske med den i fremtiden. Ved at bede forskellige aktører om at bidrage til publikationen, tegner den et bredt billede af diskussionen om, hvordan den europæiske energipolitik er.

Synspunkter, der udtrykkes i "Ja til Europa"´s udgivelser, er forfatternes egne og kan ikke tilskrives "Ja til Europa" eller Den Danske Europabevægelse.

**God læselyst**



## EU SKAL HAVE EN FÆLLES GRØN STRATEGI

Af Erik Boel, Landsformand  
Europabevægelsen

"We choose to go to the moon. Not because it's easy but because it's hard". Sådan sagde J.F. Kennedy i 1962 på The Rice Stadium i Houston, Texas. Syv år senere lykkedes det, visionen blev til virkelighed. Det er her, vi for alvor kan lære noget af amerikanerne. Det at formulere en vision og føre den ud i virkeligheden. Troen på at det kan lade sig gøre. Vor tids "månelanding" er visionen om at gøre os uafhængige af fossile brændstoffer. Det er ikke nødvendigvis den lette vej, men det er den eneste farbare vej, hvis vi vil undgå massive klimaforandringer og opretholde den velstand, som vi kender i dag.

Det store spørgsmål i europæisk energipolitik er russisk gas. Umiddelbart burde det være en fordel for EU, at vores nabo er verdens største naturgasproducent. Imidlertid gør Kremles luner, at det ofte er en tvetydig fornøjelse at være afhængig af den russiske gas. Det mest dramatiske eksempel er "gaskrigen" mellem Rusland og Ukraine i begyndelse af 2009, hvor også europæiske forbrugere kom til at lide under, at gassen blev lukket til Ukraine.

Russiske Gazprom, der er verdens største naturgasselskab, tvinger, via langtidskontrakter, europæiske energiselskaber til at betale priser der ligger langt over verdensmarkedsprisen. Denne ufleksibilitet bliver yderligere forværret, når der investeres milliarder i nye pipelines mellem Rusland og EU. I 2012 tages Nordstream i brug, som skal levere gas fra Rusland til primært Tyskland udenom Polen og de baltiske lande. Det er et meget skidt signal til de nye medlemmer af Unionen, for ultimativt betyder det, at vi er villige til at acceptere, at Kreml har muligheden for at lukke for gassen til Polen og Baltikum. Det er politisk afpresning så det klodser, og det sker ved højlys dag. Ikke nok med at det er usolidarisk over for vores østlige medlemmer, det er også tvivlsomt, om projektet er økonomisk og miljømæssigt forsvarligt.

Der er altså brug for en klar fælles energistrategi inden for EU. Det vil være til gavn for alle medlemslandene i EU. I den forbindelse er det vigtigt, at vi ikke er så blåøjede, at vi helt glemmer de traditionelle energikilder. Dem vil vi være afhængige af en rum tid endnu. Derfor er der fortsat brug for forskning og investeringer inden for de ikke-vedvarende energikilder, sådan at vi sikrer os, at de rækker længst muligt på den mest miljøvenlige måde. Et eksempel på et område, hvor der er brug for massive europæiske investeringer er inden for LNG (Liquified Natural Gas), flydende gas. At gassen er på væskeform, gør den nem at transportere, og er med til at give LNG en særdeles konkurrencedygtig pris. Ulempen ved denne form for gas er, at den kræver en ekstrem nedkøling, og derfor er meget energikrævende, hvorfor det ikke just er en klimavenlig løsning. Meget tyder på, at vi i Europa vil se mere LNG, og derfor er det helt afgørende, at vi laver fælles investeringer inden for området, i stedet for at hvert land bygger sin egen terminal og sit eget distributionsnet. Det er desværre en reel risiko og en realitet, når vi taler om det europæiske el-net. De forskel-

lige EU-lande har vidt forskellige systemer, og derfor er samarbejdet og effektiviteten meget begrænset. Store mængder elektricitet går til spilde, fordi vi ikke udnytter hinandens produktion effektivt. Det er lettere sagt end gjort, og det kræver store investeringer i de såkaldte "super grids". Lidt kynisk sagt er problemet nok imidlertid, at de fleste politikere hellere vil klippe snoren over til en ny motorvej end til et fælles europæisk elektricitetsnet. Men hvis vi tør at tænke udover næste valgperiode, så er der enorme muligheder inden for området. Et forslag der er på tegnebrættet er at placere gigantiske solfangeranlæg i Sahara eller i den libyske ørken. Undersøgelser viser, at hvis en brøkdel af disse ubeboede områder dækkes med solfangere, vil det kunne dække EU's strømbehov. Det er naturligvis noget, som kræver en fælles europæisk beslutning. Med den positive demokratiske udvikling i Tunesien og i Libyen i forbindelse med Det Arabiske Forår i 2011 ville det måske være en mulighed til at hjælpe deres økonomi i gang igen? Det vil i den grad være en win-win-situation for alle parter.

Et andet "spøgelse" i europæisk energipolitik, og navnlig i dansk, er atomkraft. Den måske aller mest sikre måde at tabe et folketingsvalg på er at være tilhænger af atomkraft. Vi må bare ikke glemme, at atomkraft er en vigtig del af den europæiske energiforsyning. Hvis man pludselig lukker atomkraftværker, som det er tilfældet for en række i Tyskland, så skal energien komme et andet sted fra, og indtil videre er det alternativ ikke grønt. I stedet bør atomulykken i Japan i starten af 2011 lære os, at det vi har brug for er mere forskning i forhold til at optimere udnyttelsen af kernekraft samt at forbedre sikkerheden på Europas atomkraftværker. Endelig er der også brug for langsigtede løsninger på hvordan, vi slipper af med det højradioaktive affald, som er blevet produceret gennem årene. den europæiske undergrund, og ikke mindst i den danske, er der enorme forekomster af skiffergas. I USA er udvindingen langt fremme, og der tales om, at skiffergas er en "game changer", der kan gøre USA uafhængig af import af fossile brændstoffer. Skiffergas har tilmed den fordel, at den er mere miljø- og klimavenlig end eksempelvis kul. Imidlertid er udvindingen af skiffergas yderst kontroversiel, og i flere lande er der indført forbud mod at udvinde skiffergas. Metoden til udvinding af skiffergas, hydraulisk frakturering, er stærkt forurenende. Store mængder vand og kemikalier pumpes ned i skifferlaget for at frigive naturgassen, hvilket kan forurene grundvandet. Derudover har der i USA været talrige eksempler på, at gassen så at sige kan binde sig til grundvandet, hvorfor det har været muligt at tænde ild til drikkevandet. I dokumentarfilmen "Gasland" kan man ved selvsyn se denne uheldige bivirkning ved udvindingen af skiffergas. Problemerne stopper imidlertid ikke ved brandfarligt drikkevand. I Skotland menes udvinding af skiffergas at være skyld i jordskælv.

Potentialet i skiffergas er dog så stort, at i stedet for at opgive at udnytte denne ressource,

så bør vi forske i, hvordan det gøres miljømæssigt forsvarligt. Vi må se i øjnene, at vi i mange år frem fortsat vil være afhængige af fossile brændstoffer, og derfor er det vigtigt, at vi får en fælles strategi i EU for, hvordan vi kan udnytte potentialet og drage nytte af hinandens erfaringer. Navnlig Polen satser på at udnytte de enorme forekomster i undergrunden for på den måde at blive uafhængig af russisk gas. Dermed kan Polen i løbet af få år gå fra at være nettoimportør af energi til at være storeksportør.

Fremtiden for Europa må og skal være grøn! Dette kræver meget store investeringer, som måske ikke umiddelbart harmonerer med et finanskriseramte Europa. Imidlertid ville sådanne investeringer give et stort udbytte, ikke kun på sigt, men også i form af skabelsen af nye arbejdspladser, som hele Europa skriger på.

Vedvarende energi er på alles læber, men er ordlyden ens? Der findes ikke et land eller en region, som ikke taler om at udnytte potentialet i grøn energi og grøn vækst. Men det bliver ofte ved flotte rapporter på glitret papir og et ukontrolleret udslip fra varmluftsbeholderen. Lad os sikre os, at potentialet rent faktisk indfries og lad os gøre det sammen.

Danmark har, med EU-formandskabet i første halvdel af 2012, muligheden for at sætte dagsordenen. Det er oplagt, at vi følger dansk tradition og sætter grøn energi på dagsordenen, for her har vi stadigvæk meget at byde på. Danmark kunne blive et "energilaboratorium" for resten af Europa. Vi er faktisk allerede godt på vej. Med tilskud fra EU har Bornholms Regionskommune søsat Bright Green Island. Bag de flotte ord gemmer visionen om mennesker, økonomi, viden og teknologi, der tilsammen bringer Bornholm på verdenskortet som en 100 % grøn og attraktiv ø. Et andet eksempel på et EU-støttet projekt, der har perspektiver ud over Danmarks grænser, er LORC. LORC er et testcenter for offshore-energi, f.eks. havvindmølleenergi og bølgeenergi.

Testcenteret har til huse på Lindø Skibsvært, der inde længe skal lukkes. Det er et konkret bevis på, at der er nye arbejdspladser i grøn energi.

Mulighederne er mange, men det kræver, at energipolitikken kommer på dagsordenen, og at vi tør tage fælles visionære beslutninger inden for EU. □



## EN FÆLLES EUROPÆISK ENERGIPOLITIK

af Jens Rohde

Ordfører på den europæiske energistrategi for den liberale gruppe i Europa-Parlamentet (ALDE)

Den nye danske regering har i regeringsgrundlaget beskrevet en række flotte målsætninger for klimapolitikken. Under de rette forudsætninger er målsætningerne fornuftige. Det afgørende er dog, hvordan man vil nå disse målsætninger. Vi anbefaler at droppe de moralske og belærende pegefingre i klimadebatten og se mulighederne i markedet frem for at fokusere på klassiske europæiske politiske detailreguleringer.

Det er ikke alene klimaet, der er på spil, når vi i Europa forsøger at finde frem til en fælles energipolitik. Det er også arbejdspladser, vækst og udvikling. Derfor handler en fælles europæisk energistrategi ikke bare om løftede pegefingre og idealisme. Det handler også om viljen til at løse en fælles udfordring, modet til at gå foran og evnen til at tænke uden for boksen. Det er en politisk opgave at skabe de bedste rammer for innovation og konkurrence og give plads til energipionerne.

Et marked står og falder med dets pionerer. Uden pionerer kan et marked ikke drives frem, og uden et marked i fremdrift er der ingen innovation og ingen vindere. Intet marked kan undvære pionerne. Og for pionerne er fordelene signifikante. Pionerer tiltager sig markante markedsandele på bekostning af konkurrenterne, deres brand sikrer en lang række positive spin-off effekter, ligesom de nyder godt af en kultur, hvor der konstant er fokus på videreudvikling, fordi man har mærket forretningsfordelene i alle organisationens led gennem pionerånden. Alt det er der ikke noget som helst nyt i. Det er elementær viden på alle markeder. Det logiske spørgsmål er derfor, hvorfor EU og hver enkelt medlemsland ikke gør klimapolitikken markedsdrevet og kombinerer det med nogle ambitiøse målsætninger?

Den nye danske regering har i regeringsgrundlaget beskrevet en række flotte målsætninger for klimapolitikken. Dem kan Venstre tilslutte sig. Det afgørende er dog, hvordan man vil nå disse målsætninger. Vi anbefaler at droppe de moralske og belærende pegefingre i klimadebatten og se mulighederne i markedet frem for at fokusere på klassiske europæiske politiske detailreguleringer. Vi skal sætte ambitionerne om vedvarende energikilder højt og nedbringe vores CO2 udslip gennem business cases. Erfaringerne fra andre steder i verden viser, at en markedsbaseret klimapolitik kan overgå vores politiske målsætninger gennem en løbende innovation drevet frem af en fornuftig økonomisk forretningstilgang. Fra politisk hold kræver det ikke så meget andet end modet til at lave ambitiøse målsætninger, sikre frie markeder og fornuftige forskningsrammer med plads til langt større støtte til medarbejderdrevet innovation og økonomiske midler til demonstrationsanlæg. Resten klarer markedet.

Banebrydende lande høster store økonomiske gevinster ved deres banebrydende opfø-

sel. Klimavenlige teknologier oplever et boom i det globale marked, og konkurrencen om dem dækker fra de udviklede industrilande til Indien og Kina.

Også i Europa er vi nået langt, men hvis vi turde sætte nye mål og fokusere målrettet på den politiske og tekniske konkurrence og det store potentiale i den, i stedet for konstant at klynke over mislykkede topmøder, kunne vi nå meget længere.

Se bare på Tyskland. De nåede allerede i 2007 Kyoto-målsætningerne, og den føderale regerings målsætning om at øge andelen af vedvarende energi i 2020 med 20 procent kunne sidste år forhøjes til 30 procent. Og endnu bedre: Industrien selv har en forventning om en stigning til mere end 40 procent.

I Storbritannien blev de oprindelige Kyoto-mål om nedbringelse af drivhusgasudledningerne anset for næsten umulige at nå. Målsætningen var at reducere udledningerne med 12,5 procent inden 2012, målt på 1990-niveauet. Men nu forventer englænderne at reducere med 20 procent. På energieffektivitet satte man en målsætning på ni procents forbedret energieffektivitet i år 2016. Nu forventes præcis det dobbelte.

Det mest imponerende eksempel på acceleration er dog det japanske "Top Runner"-program fra 1998. Programmet fik til formål at sikre, at det mest energieffektive produkt inden for en given branche bliver standard. Den oprindelige målsætning for computere var, at de i 2005 i gennemsnit skulle bruge 83 procent mindre elektricitet end i 1998. Det mål blev nået i 2001 og i 2005 var reduktionen tæt på de 99 procent.

Nu fristes man let til at tro, at en sådan dynamisk forandring kun er mulig i højtudviklede industrialiserede lande. Men selv i Kina sker der en gigantisk udvidelse inden for vindenergi. Kina har femdoblet sit mål for, hvor meget vindkraft landet skal have i 2020. Målet gik fra 20 til 100 gigawatt. Allerede i dag er Kina den fjerde største producent af vindkraft. Kina har tillige et mål for, at der skal produceres mindst 1,8 gigawatt med solkraft i 2020. Højest sandsynligt vil tallet komme helt op mod 10 gigawatt. Alene målsætningen for vindenergi svarer til den samlede tyske kapacitet.

Også i Indien er der store forretningseventyr at fortælle om, når det gælder solenergi. I 1985 begyndte man ganske småt med nogle få demonstrationsanlæg. I dag er målsætningen, at solen skal være en central kilde til strøm i Indien i 2020.

Det er en yderst ambitiøs plan – især når man sammenholder planen med, at Det Internationale Energijagentur forventer, at man globalt vil producere 27 gigawatt solenergi i 2020. Dermed vil Indien, der allerede i dag er storeksporthør af og tjener mange penge på

solenergi, stå for 75 procent af den samlede, skønnede globale kapacitet, fordi der blev opstillet nogle målsætninger, som ingen troede var mulige at nå.

Disse succeshistorier er ikke tilfældige, selv om de ikke var forventede. Spørgsmålet er, om der en generel forklaring på dem. Kan vi med en ambitiøs energipolitik i EU skabe en generator for vækst hos os selv? Alt tyder på det. Men det kræver, at vi tør at sætte mere ambitiøse mål end de andre, og det kræver, at vi ikke venter på en stor forkromet klimaaf-tale engang i den uvisse fremtid. Den kommer formentlig ikke alligevel, så længe aftalerne skal forhandles i det nuværende FN, som helt åbenlyst ikke egner sig til at skabe inter-national handling. Vi skal derimod selv hæve barren. EU skal gå foran med en ambitiøs strategi, der sætter den bedste ramme for udvikling, innovation og vækst i energisektoren.

EU's energipolitik skal ikke bare bidrage til at styrke energisikkerheden og reducere ud-ledningen af drivhusgasser og andre stoffer, der er skadelige for miljøet. Den skal også bidrage til at skabe vækst og beskæftigelse samt udvikle en grønnere og mere produktiv økonomi.

Det gør vi først og fremmest ved at skabe en mere markedsorienteret og konkurrenceba-seret energipolitik. En øget liberalisering af EU's energimarkeder med et dertilhørende frit valg mellem energikilder og teknologier vil uden tvivl bidrage til en højere energieffektivitet, idet den enkelte medlemsstat vil have en stærk interesse i at vælge sit optimale energi-mix.

At give den enkelte medlemsstat mulighed for at vælge det optimale energi-mix kræver dog, at vi forbedrer det indre marked for energi og skaber en bedre europæisk energiin-frastruktur. En infrastruktur, der gør op med tidligere tiders nationale grænser og i stedet sammentænker det europæiske energimarked. Det er afgørende, at vi har et samlet svar, hvis vi skal opretholde forsyningssikkerheden i Europa. De enkelte medlemslande er alt for sårbare, hvis de står alene overfor den udfordring, der ligger i, at olie og naturgas i stigende grad er koncentreret på nogle få regioner i verden.

Det siger sig selv, at forskning, innovation og udvikling er alfa omega, hvis Europa skal være frontløber på grøn energi. Når priserne på fossile brændstoffer stiger, skal vi have et stærkt modsvar i form af alternative energikilder, såsom biobrændsel og vindenergi, og kulstoffattige teknologier, der i det lange løb vil gøre Europa i stand til at udnytte sine energiressourcer langt mere effektivt. I den forbindelse kommer elektrificeringen af ener-gisystemet også til at spille en vigtig rolle. Over tid vil der være lavere omkostninger ved at gøre el-produktionen uafhængig af fossile brændstoffer, og kombinerer man kulstoffattig

el-produktion med varmekraft og vindenergi, sikrer man ligeledes en mere effektiv energiodnyttelse.

Energieffektiviseringer opfattes ofte som en begrænsning og en omkostning, men i virkeligheden ligger der rigtig mange muligheder i energiodviklingen. Udviklingen af nye teknologier vil ikke bare gøre det enkelte produkt mere energieffektivt, men også være med til at skabe nye markeder, vækst og arbejdspladser. Samtidig vil energipioneren med fri konkurrence have en interesse i at skabe det produkt, der gør det let og billigt for den enkelte medlemsstat, for den enkelte virksomhed og for den enkelte borger at spare på energien eller vælge den grønnere løsning. Her er vores opgave, som politikere i EU, at sætte nogle fælles minimumsstandarder for energieffektivitet og sikre en klar energimærkning, der gør det nemt og gennemskueligt at vælge grønt. Samtidig skal minimumsstandarderne sikre, at alt nybyggeri og alle nye investeringer er bæredygtige. Ved at forbedre energieffektiviteten i såvel gamle som nye bygninger skaber vi ikke blot jobs og miljøforbedringer - en gennemsnitlig parcelhusfamilie vil også kunne spare op mod 7500 kr. i lavere energiregninger.

For virksomhederne og offentlige institutioner er der ligeledes penge at spare ved energioveroveringer. Her skal vi have flere samarbejdsløsninger, som dem der ses i ESCO-samarbejderne. En ESCO er et "energy service company", der planlægger og udfører energibesparelser for en offentlig myndighed. Det interessante er, at ESCOen garanterer for energibesparelserne, således at disse finansierer forbedringer og investeringer. Dermed er der skabt job i det private, virksomheden har et klart incitament til at levere og den offentlige institution opnår samtidig en budgetforbedring.

Gevinsterne er altså mange, hvis Europa tør tage de nødvendige skridt, der sikrer en fuldstændig uafhængighed af fossile brændstoffer. Ultimativt vil det hive Europa ud af den forsyningsafhængighed, vi pt. har parkeret udenfor kontinentet, og samtidig vil det have positive effekter på vores klima og miljø. Derudover ligger der, hvis vi spiller vores kort rigtigt, nye forretningsmuligheder og job i udviklingen af energisektoren. Ikke bare for energisektoren, men også for landbruget som leverandør af grøn energi og for transportsektoren som udvikler af elbiler og anden bæredygtig transport. Samtidig vil skabelsen af de rigtige rammer for energipionerer gøre Europa mere attraktiv overfor udenlandske virksomheder, forskere og investorer.

Så hvorfor gør vi det ikke bare? Hvorfor har EU ikke allerede taget de mange initiativer, der skal til? Blandt andet fordi, at EU er kompromisernes legeplads. Der er mange interesser, der skal høres og tages højde for, energipolitiske, såvel som erhvervspolitiske og økonomiske. Men vi bevæger os hver dag i den rigtige retning. Tænk bare på de tidligere

så omstridte klimamål, der i dag er almindeligt accepteret. Ganske enkelt fordi målene bliver indfriet før tid hos dem, hvor målene er en integreret del af hverdagen og dermed fører pionerånden med sig. Det er ganske tankevækkende.

Og selvom det formentlig piner godhedsindustrien og venstrefløjen, at vejen til klimamålene ikke går gennem vandgrød og sivsko, men at kernen i denne dynamiske udvikling er de økonomiske fordele i et globaliseret marked, så burde vi i EU kunne nå til enighed om at fokusere på nogle ambitiøse målsætninger og herefter lade markedet og profitten skabe de nødvendige fremskridt. Spørgsmålet er, om EU-landenes – typisk borgerlige - regeringer tør opstille mere ambitiøse målsætninger end i dag. Og spørgsmålet er, om venstrefløjen vil acceptere en profitmaksimerende og markedsdrevet klimapolitik. Hvis ikke de to yderpunkter når hinanden i EU, bliver klimadagsordnen sat andre steder, og det bliver dem, hvor pionerånden driver værket, som løber med alle de økonomiske fordele i fremtiden.

Hvorfor vente på det!?



## ENERGI TIL VÆKST

Af Britta Thomsen,  
Medlem af Europa-Parlamentet, Skyggeordfører  
på direktivet om energieffektivitet (S&D)

Forleden gik strømmen i Europa-Parlamentet, da der udbrød brand i en nærliggende transformerstation. Computeren gik i sort, lyset gik ud, airconditioningen stoppede og elevatorerne gik i stå. Tusinder af medarbejdere myldrede ned fra etagerne via bagtrapperne og ud på gaden. Her fik vi at vide, at strømmen først ville vende tilbage sent om aftenen, og vi blev bedt om at forlade området. Det ellers så travle parlament lå øde og mørkelagt hen. Nogle oplevede måske dagen som en kærkommen halv fridag, men det var også et rammende eksempel på, hvor afhængige vi er af energi. Uden energi går vores samfund i bogstaveligste forstand i stå. Vi kan ikke køre vores biler, drive vores virksomheder eller bo i vores huse uden en stabil energiforsyning. Vi er med andre ord meget sårbare uden en stabil og konstant energiforsyning. Europæisk energipolitik handler derfor i høj grad om energisikkerhed, men det handler også om vækst. Mange peger netop på energisektoren som den katalysator, der kan trække Europa og resten af verden ud af den økonomiske krise og bidrage til at skabe vækst og arbejdspladser. Dertil kommer, at klimaforandringerne kræver handling nu, hvis vi vil efterlade en verden til vores børn og børnebørn, som vi kan være bekendt.

### **Energi - uden afbrydelser**

Energisikkerhed handler kort sagt om tre forbundne udfordringer: At sikre at vores energiforsyning er konstant, rigelig og billig. Med andre ord handler det om at sikre, at vi modtager den energi, vi har brug for - uden afbrydelser. Samtidig skal der være nok af den på lang sigt, og vi skal betale så lidt for den som muligt.

Situationen er den, at vi i Europa importerer over halvdelen af den energi, vi forbruger. Vi importerer det meste af vores energi i form af kul, olie og naturgas fra Norge, Rusland, Nordafrika og Mellemøsten. Det betyder, at vi er afhængige af politiske forhold i de lande, vi handler med. Vi har ganske vist ikke grund til at frygte, at Norge begynder at spekulere i verdensmarkedsprisen på olie i morgen. Til gengæld så vi OPEC gøre det i 70'erne. Rusland har også flere gange afbrudt leverancer af gas til europæiske lande. Faktisk har der været ikke mindre end 38 russiske afbrydelser af energileverancer i perioden 1991-2006, og en nyligt offentliggjort analyse af russisk udenrigs- og energipolitik viser, at russiske politikere bakker op om at benytte sig af sine naturressourcer til at opnå udenrigspolitisk indflydelse.

Udover mere eller mindre politisk motiverede forstyrrelser af vores energiforsyning, står vi også over for den udfordring, at vi er afhængige af ressourcer, som kun eksisterer i begrænset omfang. Vi løber ikke tør for olie i morgen, men med vores nuværende forbrug og oliereserver, risikerer vi at løbe tør om 46 år, ifølge BPs 'Statistical Review of World Energy'. Underforstået at vi ikke gør nye oliefund eller effektiviserer teknologien til energi-

produktion. Dertil kommer, at verdens befolkning netop har rundet de syv milliarder, og at FN forventer, at vi er hele 10 milliarder om at dele Jordens ressourcer i 2100 . Kombineret med den forventede vækst i Kina og Indien, må man gå ud fra, at efterspørgslen på energi vil stige voldsomt de kommende år. I takt med det, vil priserne naturligvis stige støt. Vi ser allerede i dag, hvordan olieprisen, til trods for den økonomiske krise, har stabiliseret sig på et niveau, som vi ikke har set, siden OPEC-landene spekulerede mod verdens oliemarkeder i 70'erne.

Netop prisen på energi spiller en afgørende rolle for vores økonomi. Alle sektorer benytter sig af energi som input i produktionen af deres varer og tjenester. Hvis energipriser pludselig stiger voldsomt fra den ene dag til den anden, risikerer virksomheder at måtte dreje nøglen om, og forbrugerne vil få højere elregninger. På nuværende tidspunkt er Danmark, som det eneste land i EU, nettoeksportør af olie og gas. Det betyder, at vi ikke er så påvirkelige overfor prischoke på energimarkedet. Men denne situation ændrer sig fra 2020, hvor Danmarks olie- og gasreserver forventes at være så slunkne, at vi forbruger mere, end vi kan producere. Samtidig er vores økonomi tæt forbundet med de øvrige EU-lande, som ikke er i samme gunstige situation som Danmark. Derfor er vi, ligesom resten af EU, nødt til at bekymre os om prisen på den energi, vi forbruger.

### **Energi skaber vækst**

Energi politik er dog ikke udelukkende et spørgsmål om at sikre energiforsyningen og holde prisen ned. Efterhånden er der bred enighed om, at en ambitiøs satsning på bæredygtig energi og energieffektivitet kan være den katalysator, der driver Danmark og EU ud af klimakrisen såvel som den økonomiske krise. Investeringer i grøn energi skaber vækst.

Når man investerer massivt i en særlig sektor skaber det en konkurrencefordel på et nyt marked, hvilket udmønter sig i nye arbejdspladser. Et eksempel på det er den danske vindmølle gigant, Vestas, som udviklede sig fra at være en lille maskinfabrik, der specialiserede sig i landbrugsmaskiner, til nu at være verdens største vindmølleproducent. Der er klare forventninger til, at energiområdet vil tiltrække store investeringer. Det finansielle analysehus Bloomberg New Energy Finance forventer eksempelvis, at de samlede årlige investeringer i vedvarende energi i 2030 vil overstige 2,500 milliarder kroner . Til sammenligning var Danmarks samlede bruttonationalprodukt omkring 1,700 milliarder kroner i 2010 . Der er med andre ord tale om et kæmpe markedspotentiale, og hvis Danmark og EU kan bevare den styrkeposition, som vi har på området nu, kan fremtidens grønne markeder blive vækstmotoren for vores økonomi.

Udvikling af en ny teknologi skaber samtidig nye forretningsmuligheder og innovation i

andre sektorer. Indtoget af jernbaner betød som bekendt, at man kunne distribuere sine varer over store afstande og ud til en bredere kundegruppe. Markedet blev større og dermed åbnede der sig nye muligheder, der også fik stor indflydelse på, hvordan virksomheder organiserede sig. Håbet er, at udviklingen af for eksempel et intelligent elnet eller forskning i nye energiteknologier, kan have den samme type revolutionerende effekt på vores økonomi.

Vores energipolitik skal presse på for, at vi udnytter det store potentiale indenfor energiområdet mest optimalt, så vi på den måde kan arbejde og innovere os ud af den økonomiske krise. Bæredygtig energi og energieffektivitet er ikke bare et grøn ønsketænkning om en bedre klode. Det er en ambitiøs og fornuftig økonomisk strategi, som allerede forfølges i både USA, Asien og flere europæiske lande.

### **Energiforbruget belaster klimaet**

Naturligvis handler energipolitik også om tage kampen op mod klimaudfordringen. Vores energiforbrug tegner sig for op mod 79 procent af Europas samlede udledning af drivhusgasser. Derfor er et mere effektivt energiforbrug en vigtig del af løsningen på vores klimaproblem. Samtidig skal energien forurene mindre.

### **EU er på vej med direktiv om energieffektivitet**

Europa står altså over for tre enorme udfordringer: Vi skal skabe energisikkerhed, arbejde os ud af den økonomiske krise samt tage kampen om mod de globale klimaforandringer. Vores energipolitik skal være med til at løse alle tre udfordringer.

I Europa-Parlamentet er jeg for nylig blevet den socialdemokratiske S&D-gruppens chefforhandler på et nyt direktiv om energieffektivitet, som Kommissionen i juni offentliggjorde et udkast til. Direktivet handler om at promovere energieffektivitet i medlemslandene ved at løse en række af de markedsfejl, som forhindrer private aktører i at høste de 'lavthængende frugter', som ligger lige for, hvis man investerer i et mere effektivt forbrug af energi. For eksempel foreslår Kommissionen en bindende målsætning om, at minimum 3 procent af offentlige bygninger skal energirenoveres årligt. Det er god og ambitiøs målsætning, der vil sætte gang i økonomien og skabe arbejdspladser. Der er brug for at øge incitamentet til at foretage sådanne investeringer. Især ved lejeejendomme, for her vil lejererne ofte mangle incitament til at investere i en større energirenovering, fordi han ikke ejer ejendommen, og dermed ikke får gavn af værdiforøgelsen af hjemmet. Samtidig er det heller ikke sikkert, at han bor på adressen længe nok til at få tilbagebetalt investeringen i form af besparelser på varmeregningen. Ejeren af ejendommen mangler også et incitament til at foretage investeringen, da det ikke er ham, der betaler varmeregningen. Der er derfor behov for,

at vi fra politisk side sikrer, at investeringen bliver foretaget. Energieffektivitetsdirektivet påbyder medlemsstaterne at indføre en sådan mekanisme. Man kan f.eks. gøre det ved at binde investeringen til husets elregning. Dernæst kan man tillade kapitalfonde at finansiere investeringen og dele overskuddet med lejeren. På den måde er lejeren ikke bundet til investeringen. Lejeren modtager en besparelse på sin varmeregning, der bliver skabt et nyt marked for virksomheder, som kan identificere, udføre og finansiere energibesparelser - det betyder nye arbejdspladser - og slutbrugeren forbruger mindre energi.

Sådanne bindende målsætninger en meget vigtig del af direktivet. For der er behov for at sende et utvetydigt signal til erhvervslivet om, hvad de har at rette sig efter. Samtidig sikrer bindende målsætninger, at energieffektivitet bliver en sikker og attraktiv investering.

### **Der er brug for vilje og mod**

Herhjemme har vi nu fået en regering, der tør fremføre en virkelig ambitiøs klimapolitik. Det mod og den vilje skal vi sprede til det øvrige EU.

Et mere energieffektivt EU kan levere en stor del af løsningen på de udfordringer, som unionen står over for i forbindelse med både energisikkerhed, økonomisk krise og klimaforandringer. Der er ingen tvivl om, at hvis vi bruger vores energi mere effektivt, bliver vi mindre afhængige af at importere energi samt mindre sårbare over for prisudsving på globale energimarkeder. Energieffektivitet kan blive et vigtigt konkurrenceparameter for både Danmark og EU, og det vil udmønte sig i både vækst og arbejdspladser. Derfor er det så meget desto vigtigere, at medlemslandene lægger en ambitiøs linje inden for dette felt. På mange måder er der inspiration at hente i Danmark. Vi har allerede stor erfaring og viden inden for energiområdet. Det skal vi bruge til vores fordel. Vi må ikke stoppe op og tøve. Vi skal konstant holde os på forkant, så vi ikke bliver sejlet agterud af andre nationer. Derfor er det også vigtigt, at vi også satser på uddannelse, så vi sikrer, at vi har en kompetent og erfaren arbejdsstyrke inden for energisektoren. Vi skal investere i de mennesker, der skal skabe væksten.

Vi kan naturligvis ikke løse alle Europas problemer med et trylleslag. Energieffektivitet, kan ikke gøre det alene, vi skal også arbejde for en ambitiøs prissætning af europæiske drivhusgasudledninger gennem vores kvotehandelssystem, og vi skal arbejde for øgede investeringer i vedvarende energikilder. Der vil være tale om en langsigtet omstilling, men når vi taler om et system, hvor det typiske kraftværk har en levetid på mellem 30 og 60 år, handler det også om at komme i gang i dag frem for i morgen.



## VEDVARENDE ENERGI - MANGE HINDRINGER

Af Bendt Bendtsen, medlem af  
Europa-Parlamentet (K)

Det har i mange år været en dansk mærkesag at satse på vedvarende energi. Danmark er et foregangsland, og vi har vist, at man ved at udvide den vedvarende energiproduktion ikke bare kan gøre noget godt for klimaet, men i tillæg skabe arbejdspladser og økonomisk vækst.

På europæisk niveau har man også foretaget meget for at trække EU i en grønnere retning. Kampen kompliceres dog af det virvar af elementer, der har en indflydelse på energipolitikken. Tiltag på europæisk plan kan overflødiggøres af tiltag med en modsatrettet effekt på f.eks. det finansielle område. På samme måde kan tiltag på nationalt eller globalt plan have en ødelæggende effekt på meningen med EU-lovgivningen. Den globale oliepris har indflydelse på, hvor rentabelt det er at satse på ny energiteknologi.

Europa udgør et virvar af politiske holdninger, og energi- og klimaområdet er ingen undtagelse. Sådanne forskelle bundes for det meste i reelle hensyn til den økonomiske situation i de berørte lande. Polen, der er stærkt afhængig af kul og olie, har en meget lav andel af vedvarende energi og ser derfor ikke den samme nødvendighed i at satse på mere vind- og solenergi. Kul er en meget billig energikilde, men er samtidigt den, der belaster miljøet mest og dræber flest mennesker bl.a. gennem luftforurening.

Det polske formandskab spiller da også en aktiv rolle i forhold til at stoppe nye initiativer på energi- og klimaområdet. De har en anden tilgang til den diplomatiske rolle, som formandskabet ellers påkræver små lande som Danmark at spille. Polen har den største kulproduktion i EU og har store reserver, og som mange andre af EU's nye medlemslande er Polens vækst stadig under de gamle landes niveau. Økonomisk vækst kræver energi og dermed en øget miljøbelastning. Antallet af biler i Polen er næsten fordoblet på ti år og vil fortsætte med at stige. Vedvarende energi er generelt dyrere end almindelig energi, og for nogle lande kan det være svært at se de umiddelbare fordele ved at satse på dyr energiteknologi. I Danmark betaler vi gerne mange penge for energi mod et større hensyn til klimaet og miljøet. Det betyder dog ikke, at Polen ikke interesserer sig for energipolitik, men fokus ligger naturligt nok i den eksterne dimension. Man vil være uafhængig af Rusland, og her spiller kul og den mulige udnyttelse af det kontroversielle skifergas en stor rolle.

### **Klimamålsætningen driver øgede investeringer**

Den centrale dynamik i EU's klimapolitik går på, at en satsning på en reduktion i udledningen af CO2 nødvendiggør øgede investeringer i ny energiteknologi. Findes der gode politiske rammevilkår for virksomhederne, så investerer de gerne i vedvarende energi. De berømte 20-20-20 mål betyder bl.a. at EU i 2020 skal have nedbragt sin CO2-udledning med 20 procent og øget andelen af vedvarende energi til 20 procent. De nuværende mål

er kun for 2020, hvilket, hvis du er investor, svarer til tirsdag i næste uge. Et nyt mål for 2030 vil få erhvervslivet til at satse mere på vedvarende energi.

Regeringens plan om at øge andelen af vedvarende energi til 40 procent i 2020 er sympatisk, men vil ikke have nogen reel effekt på investeringerne. Investeringerne kommer i forbindelse med langsigtede målsætninger. En målsætning for Danmark på 40 procent vil ikke have stor effekt, og det bliver en kæmpe udfordring at finansiere den. Faktisk virker det mere som pæne overskrifter på de nedslående meldinger om indførelsen af en betalingsring om København og en flyafgift på indenrigsflyvninger.

EU's emissionshandelssystem(ETS) fungerer endnu ikke helt efter hensigten. ETS dækker større energi- og industrivirksomheder og fra 2013 også flyselskaber. Det er et kvotesystem, hvor handel med udledningkvoter skal give mulighed for at sænke drivhusgasudledningen der, hvor det er billigst. Der findes altså en pris på et ton CO<sub>2</sub>, som ændrer sig efter hvad markedsprisen er for at nedbringe CO<sub>2</sub>-udledningen med et ton. En virksomhed der har foretaget mange klimavenlige tiltag vil opleve, at det er dyrere for virksomheden at tage nye initiativer, frem for simpelthen at købe et ton CO<sub>2</sub> på markedet. Dermed finder besparelserne sted, der hvor de bedst kan betale sig. Industrien har ansvar for på årsbasis at overvåge og indberette deres udledninger, og de skal derefter indlevere CO<sub>2</sub>-kvoter, der svarer til størrelsen af deres udledninger til deres regeringer.

Det største problem med ETS har været, at CO<sub>2</sub>-udledningen, som følge af krisen, er faldet mere end ventet. Derfor har prisen for CO<sub>2</sub>-kvoter været meget lav, hvilket ikke skaber incitament for nye klimavenlige investeringer. Dertil kommer, at man har valgt at give virksomhederne et antal gratis kvoter for at give dem en blød indførelse i systemet.

Hvis vi skal tilskynde erhvervslivet til at investere i vedvarende energi, så skal vi skabe en højere kvotepris. Det kan gøres ved at afskaffe de gratis kvoter. Samtidig vil en ambitiøs klimamålsætning for 2030 have en positiv indflydelse på ETS-systemet.

### **Ineffektivt marked**

Forudsætningen for at vi kan skabe forandring er, at vi har et energimarked. Det har Europa ikke. Der findes i dag 31 energimyndigheder i Europa og 31 holdninger til hvordan energimarkedet skal fungere. Fra planlægningen starter til en elforsyningsledning kan tages i brug, tager det ofte mere end 10 år. Projekter, der løber ind i problemer med tilladelser eller offentlig modstand, kan tage op til 20 år at gennemføre.

For Europa vil et velfungerende marked betyde forandringer til det bedre. For Danmark vil

den lettere adgang til markeder med højt forbrug i Holland, Tyskland og England betyde mere eksport af vindenergi produceret i Nordsøen og dermed flere investeringer i vedvarende energiproduktion i Danmark. Nordsøen er et af de områder, hvor der på kort sigt kan opstå flaskehalse, og det skal ny lovgivning være med til at afhjælpe. Vi vil også have lettere adgang til billig el fra kontinentet i de perioder, hvor vinden ikke blæser.

EU har fået sit eget energiagentur, der skal udarbejde infrastrukturplaner og udarbejde netværkskoder, der kan tilskynde grænseoverskridende transport af energi. Nødvendigheden af den rette mængde investeringer i ledningsnettet tydeliggøres af den udbygning, som vi står over for. I dag er der 2900 megawatt vindkraft i EU - i 2020 ventes der at være over 40.000 megawatt. Det kræver mange tusinde kilometer ledninger at sammenkoble den produktionskapacitet.

### **Finansiell regulering**

Og hvem skal så investere pengene? Det er klart, at energiselskaberne står først for, men i anden række står også pensionsselskaberne. Disse to aktører har selvfølgelig selv penge at investere for, men private initiativer kræver dog også opbakning fra bankerne. Det store spørgsmål er så, hvordan vi skaber flere investeringer i energiinfrastruktur fra henholdsvis energiselskaberne, fra bankerne og fra pensionsselskaberne.

Det gør vi ved at lette på de finansielle krav til virksomhederne. I en tid hvor det går skidt med økonomien, og virksomhederne har få penge, er der brug for at låne penge til investeringer. Der findes dog blandt mange politikere fra venstre til højre en trang til at regulere alt, der har penge. Regulering er nødvendig for at sikre sig mod fremtidige kriser, men det er dog også en lidt uheldig tendens, hvor samtlige forslag bliver fremstillet som absolut nødvendige for at sikre en sund økonomi.

Selvom det er lovgivning, der umiddelbart vedrører den finansielle sektor, så får det direkte konsekvenser for alle virksomheder og borgere, ikke mindst for energisektoren.

Der findes en tendens til, at man i højere grad behandler energiselskaber som finansielle virksomheder, hvilket medfører at energiselskaberne får færre penge til at investere i det, de skal leve af. Nemlig ny energiteknologi.

Energiselskaber over hele Europa handler energi uden at bruge det. Som energivirksomhed kan du ikke udelukkende stole på, at vindenergi fra Nordsøen holder et højt prisniveau. Hvis der sker noget med infrastrukturen i Nordsøen, eller der sker noget andet med markedet der gør, at vindenergien ikke kan afsættes, og prisen falder markant, er det

vigtigt også at have spredt sine risici således, at man f.eks. også har købt kul eller olie. Enhver virksomhed har et behov for at sikre sig mod tab.

Desværre må jeg erkende, at det ikke blot er socialisterne, der fører an i denne reguleringsbølge. Faktum er, at Europa-Kommissionens formand José Barroso er blevet presset så hårdt af socialisterne i forbindelse med sit genvalg i 2009, at han nu snakker om en social markedsøkonomi - hvad det så end betyder. Det har som det seneste eksempel medført, at Europa-Kommissionen har stillet forslag om at regulere visse ikke-finansielle produkter, der ikke bærer nogen risiko for samfundet som helhed. Hvis priserne skulle falde pludseligt, kan handel med energi i værste fald medføre, at en energivirksomhed mister en masse penge og går konkurs. Der findes dog ingen beviser for, at et sådant scenarie kan have konsekvenser for branchen i øvrigt.

Den farlige tendens til yderligere regulering sker som følge af en angst for fremtidige finansielle kriser. Det er nødvendigt at polstre økonomien, og der er ingen tvivl om, at mange tiltag har været nødvendige. Herunder de danske bankpakker og tiltag inden for økonomisk koordinering på europæisk plan. Der skal dog opretholdes en vis balance, for vi kan ikke regulere os fra en ny krise, for den vil komme uanset hvad. Derfor er den bedste løsning at skabe gode rammevilkår for vækst og jobskabelse.

Det er dog ikke kun reguleringen af energisektoren, der skader investeringerne. Faktisk handler det også om reguleringen af den finansielle sektor. Vi har nemlig brug for at bl.a. pensionselskaberne investerer i nye energiinfrastrukturer, hvis vi skal fuldføre det indre marked.

### **Nye værktøjer er nødvendige**

Som jeg allerede har skitseret, er det nødvendigt med en række nye tiltag. Udover en tilpas lempelig finansiell regulering, lettere administrative procedurer og et langsigtet CO<sub>2</sub>-reduktionsmål, er der også brug for tiltag, der kan skabe finansiering.

Jeg mener, at den bedste mulighed for at gøre dette, er at oprette projektobligationer på EU-plan. EU skal garantere private virksomhedsobligationer i projekter, der er af strategisk interesse for EU - primært inden for energi- og transportinfrastruktur. Med en EU-garanti bag sig, vil investorerne (herunder pensionselskaberne) være mere tilbøjelige til at støtte projekterne.

Instrumentet vil være meget nyttigt idet man fra national side ofte støtter projekter, der ikke tager højde for det europæiske energimarked. Det bedste eksempel er vel, at de baltiske lande er stærkt afhængige af energi fra Rusland. Det er der mange baltere, der ser som et stort problem. Det baltiske marked er dog så lille, at det finansielle afkast på en

investering er relativ lille.

Vejen til en større andel af vedvarende energi går primært igennem udrulningen af mere infrastruktur, og den helt store udfordring er finansieringen af denne.



# HVIS VI EUROPÆERE GIDER? OM EN FÆLLES EUROPÆISK ENERGIPOLITIKS NØDVENDIGHED.

Af Steen Gade, MF, formand for Folketingets Klima- og Energiudvalg (SF), formand for Nyt Europa og præsident for Globe Europe.

I oktober 2011 fik Danmark et af de mest ambitiøse klimamål i verden. 40 % reduktion af CO2 i 2020 i forhold til 1990. Danmark er nu blevet medlemmer af en "klub" med mindre end en håndfuld lande. De mest ambitiøse, og det forpligter. Som en konsekvens heraf blev Danmark samtidig bannerfører for en langt mere ambitiøs politik for EU. Nu hedder det ikke længere fra dansk side, at vi i EU er villige til at gå fra 20 % CO2 reduktion til 30 % reduktion, hvis tilsvarende lande tilbyder lignende reduktioner, og hvis de mest veludviklede udviklingslande samtidig vil tage deres del. Nej det danske synspunkt er, at EU selvstændigt kan og skal gå til 30 % reduktion. En betragtelig forskel, der forhåbentlig slår igennem i EU i løbet af denne regerings første valgperiode.

S-SF-RV regeringens vækstpolitik er direkte knyttet til klima og miljøpolitikken. Tankegangen er, at Danmark skal løse både den økonomiske krise og klima- og miljøkrisen samtidig. På den måde er vi som danskere med til at løse nogle af de største problemer, som kloden står overfor – klima og ressourceudnyttelse – og samtidig kan vi skabe fremtidens arbejdspladser. Man kan sige, at melodien er, at Danmark skal bygges om gennem grøn vækst til en bæredygtig økonomi, hvor væksten fører til mindre forurening og mindre klimapåvirkning dag for dag, og på en sådan måde, at vi skaber arbejdspladser og eksportindtægter til samfundet. Det hele styret af innovation og virkestrang baseret på uddannelse på alle niveauer, på forskning og på intelligent regulering. Og på en stærkere europæisk politik. Egentlig kunne det lyde som starten på en ny industriel revolution beregnet på en klode med 9 mia. mennesker, alle med en hæderlig levestandard... og det er netop hvad det er.

Energi politik på europæisk plan er blevet meget vigtigere i de sidste år, for vi deler jo klimaudfordringerne og behovet for grøn vækst med alle andre i Europa. Og i verden ikke mindst. Behovet for energi er dramatisk voksende i en verden, som ikke står stille. Lige rundt omkring os – i Kina, Indien, Brasilien og alle de andre lande, hvis økonomi buldrer derudaf – vokser behovet for energi dramatisk, samtidig med at klimaændringerne bliver stadig mere synlige. Noget af et sammenstød... og vel denne generation af verdensborgeres største udfordring. I Europa er manglen på egne energikilder en dramatisk realitet, og så skal vi stadig huske, at det er os rige, der forurener mest pr. indbygger - både med CO2 og med alt det andet. Det er den fælles europæiske udfordring.

Drivkræfterne i EU bag øget satsning på energipolitik er således - foruden klimadagsordenen - de gammelkendte som forsyningsikkerhed og ønsket om uafhængighed af olieproducenter i både øst og syd. Udmærkede folkelige mobiliseringstemaer, selv om den tilværelse vi ser i øjnene i de næste år jo ikke så meget handler om at være uafhængige, men i stedet om at vi alle er afhængige af hinanden. Det gælder den økonomiske udvikling,

finansmarkedernes tilstand, risiko for terror og altså også energi og klima. Derfor burde EU's mål i stedet for uafhængighed være en afbalanceret afhængighed, så vi undgår at forblive i "lommen på Mellemøsten og Rusland" og en forsyningsikkerhed baseret på en grundlæggende decentral energiforsyning bygget sammen i et fælles europæisk system, der satser behårdt på at blive vedvarende inden 2050.

For Europa har stadig muligheden for at tage teten i kapløbet om at skabe en grøn økonomi. Men det skal ikke skjules, at vi er ved at tabe terræn i den forstand, at andre områder i verden har mere fart på. Det gælder den nye kinesiske 5-års plan, det gælder Sydkorea og det gælder store globale virksomheder – herunder amerikanske, som ikke venter på deres egen regering og kongres. Det er simpelthen på høje tid, at EU tager fat og hurtigt bygger videre på den mest effektive beslutning indtil nu. Nemlig målsætningen om 20 % vedvarende energi i 2020.

Og hvad skal der så til i vores fælles europæiske hus for både at sikre lys og varme samt nye job? Meget ligger ligefor. En bindende målsætning for energibesparelser, skrotning af så meget "varm luft" som muligt for at sikre en rimelig rigtig kvotepris på CO<sub>2</sub>, sikker gennemførelse af 20 % målet for vedvarende energi i 2020, 30 % reduktion af CO<sub>2</sub> i 2020, hurtigt etablere et fælles energimarked efter nordisk model samt et meget stærkere energiforskningsprogram i EU.

Men det er ikke nok. Det mest udfordrende for EU-landene bliver om viljen er til stede til at gøre energi/klima og miljø til et grundelement i det ny EU. Ligesom det første EU var bygget på en fælles landbrugspolitik, det andet EU på et reelt fælles industrimarked (det indre marked), så skal det tredje EU bygge på en fælles energipolitik. Det betyder selvfølgelig at det næste EU-budget skal nedprioritere udgifterne til landbruget kraftigt for i stedet at prioritere energi. Det bliver nok den første virkelige kampsag, der viser om EU som sådan har forstået udfordringen. I dag er energiudfordringen både hvad angår forsyningsikkerhed og som grundpille i Europas økonomi jo helt på højde med den betydning landbruget havde, da man skabte EU for over 50 år siden. Det er også nøglen til jobskabelse og dermed løsning på Europas tilsyneladende kroniske arbejdsløshedsproblemer.

Et grønt indre marked presser sig ligeledes på. Det skal handle om at skabe de fælles rammer for mere klima- og miljøvenlige produkter, finansielle produkter og grønne spilleregler på det fælles marked som vi kender samt udvikle grønne forretningsmodeller. Ligesom Delors (formand for EU Kommissionen) pusted liv i EU med sin hvidbog om det indre marked med 100 konkrete forslag, så har vi nu brug for at puste liv i et EU, der for alvor vil satse på grøn vækst. Det kræver en ny hvidbog i 2013/14 med 100 nye grønne forslag, der udstikker linjen for et EU med det klare fokus. Lige fra det traditionelle standardiseringsarbejde til mere hard core politik. Derfor skal energi og grøn vækst også indgå i en

fornyset ØMU – konstruktion, hvor der gives mulighed for at investere i energinfrastruktur og klimabesparelser ud over de ellers fastlåste budgetter. Nye fælles budgetregler, hvor ressource - og klimapåvirkning skal indgå i medlemslandenes finanslove bør indgå, ligesom ”grønne obligationer” kan være en mulighed. En ændring og opprioritering af den europæiske investeringsbank til energinfrastrukturbank for Europa trænger sig ligeledes på. Det der binder disse forslag og ideer sammen er, at det er helt afgørende, at komme ind i økonomiens maskinrum for at sikre en grøn vækstmodel for Europa. Ellers går det ikke, og så ender det hele - som EU's kritikere jo ofte hævder – bare med smukke tomme ord. Risikoen består!

Derfor må intet politikområde være ”helligt” og fastholdes som rent nationalt. Det betyder f.eks. at vi også skal være villige til at diskutere skat i en EU sammenhæng - især omlægning af skat fra arbejde til skat på forurening. En fælles europæisk model, som landene derefter kunne udfylde indenfor en ramme med ret til at gå videre, vil således være et kæmpe fremskridt. Andre områder som ændret landbrugspolitik, transportpolitik og altså en grøn finanspolitisk ramme trænger sig også på.

Hvis vi nu i stedet for at anskue problemstillingen som en ren energi-problemstilling, og i stedet vælger EU's aktuelle og dybe økonomiske krise som udgangspunkt, dukker energi meget hurtigt op alligevel. EU skulle blive verdens mest konkurrencedygtige region proklamerede EU i Lissabon strategien. ”Gå hjem og vug”, fristes man til at udbryde, når vi de sidste år oplever finanskriser, snak om statsbankerot, tårnhøj ungdomsarbejdsløshed i syd og en Euro, der rystes. ... Og ja, EU er i store vanskeligheder og skal finde en vej frem - både politisk og økonomisk. En vej der kan skabe arbejdspladser og vel at mærke arbejdspladser, hvis produkter efterspørges. Nu efter bobleøkonomien.

Også når vi tager økonomi som udgangspunkt er nøglen til løsningen for Europas dybe økonomiske krise jo helt oplagt relateret til energi. Ressourcebesparelser, vedvarende energi og energibesparelser, klimatilpasning og nye byer, nye højhastighedsjernbaner og mere kollektiv trafik, zero – emissions produkter, vugge til vugge principper, velfærdsteknologi, bioenergi osv. Alt det jeg vil sammenfatte med begrebet: grøn omstilling, eller måske endnu bedre: Vi skal i gang med at ombygge vore samfund til den ny virkelighed. Den digitale virkelighed, den ressourcebesparende virkelighed, den vedvarende energis virkelighed. Her ligger nøglen til økonomisk genrejsning af Europa i et tæt og konkurrencefyldt landskab sammen med mange nye og nogle få andre gamle aktører. Fantastisk chance vi har fået, og vi står rimeligt godt rustet, som den region, der er mest ambitiøst på energi og klima. – Også af nød, men det hjælper alt sammen.

Somme tider tænker jeg om vi mon gider – her i Europa. Jeg deltager ikke i de udbredte

ideer om, at vi europæere hygger os ved pejsen og at velfærdsstaten er en klods om benene på os. Nej, det er ikke mine overvejelser – tværtimod kan jeg se velfærdsstaten, som den bedste model for at realisere ombygningen -, men i stedet om vi egentlig gider at tage bøvet med de store ændringer, og især om vi gider forstå, at det kun for alvor lykkes, hvis vi bliver mere europæere. Lidt mere europæere for hver dag. For disse store ombygninger kan ikke kun ske i et land og slet ikke i et så lille land som Danmark. Vi kan og skal gøre os selv til et demonstrationsland for vedvarende energi og energibesparelser, men det batter først, når hele Europa rykker. Også økonomisk. Derfor bør det også være helt afgørende for S-SF RV regeringen, at få EU op i gear på energiområdet og samtidig tage livtag med den manglende lyst hos de fleste danskere til at tænke mere europæisk.

Og det er jo helt fantastisk, hvor vi kan ende indenfor de næste 20 år, hvis vi vil. De fleste teknologier er på plads, nye skal udvikles, og vi kan ændre vaner meget mere end vi tror. Det passer som fod i hose til en satsning på videreuddannelse, på et højere uddannelsesniveau generelt, på forskning og på innovation. Gode ideer og sund fornuft skal vi måske bare kalde det. For det er for alle, ikke bare for folk med eksamen. Gode ideer til at gøre det bedre, billigere og med mindre energi. Hvis vi nu - forhåbentligt – alligevel – gider.

Så kan vi om 20 år se en fuldt udbygget Nordsø med vindmølleparker, der forsyner store dele af Europa med vindenergi. Vindenergi er den næststørste efter gas og de danske felter er nogle af de vigtigste i hele Europa, fordi de kan producere den billigste strøm. Der er meget vind og de står på forholdsvis lavt vand, der gør dem billige. Kabler forsyner store dele af England, og også Tyskland eller Holland er koblet på store felter, der beskæftiger mange tusinde håndværkere i Vestjylland. Biomasse er overalt integreret i systemerne. Biogas indgår i forsyningen med gas til hele det nordlige Europa. Landmændene leverer både til gasnettet og til kraftværker. Biomasse anvendes fortsat som brænde, men først og fremmest til fremstilling af biobrændstoffer. Det østlige Europa leverer i stor udstrækning biomassestrøm til Centraleuropa og i Sydeuropa leveres solenergi i store mængder. Dele af solenergien vil komme fra Nordafrika, og det vil være en del af EU's samarbejde med Nordafrika om at dele afhængigheden, ligesom Europa stadig vil få gas fra Rusland og felterne i Nordsøen. Hele systemet vil være langt mere decentralt – helt nede på husniveau – og derfor langt mere robust. Alle forbrugere i Europa har intelligente elmålere og variable priser, så den grønne indre marked kan fungere, fordi det ikke kan lade sig gøre at sælge elektricitetsforbrugende varer, der ikke er udstyret med et styringsystem, der lader op, når strømmen er billigst. For lagring og intelligent net bliver helt afgørende. Alle typer lagring er nødvendig og vil blive taget i brug. Brint til brændselsceller i biler og huse, batterier i biler m.m. Alt sammen knyttet sammen af et udbygget og velfungerende net, der mestrer de

store udsving især på vindområdet. Der vil være nethovedveje – såkaldte Supergrids - fra Nordsøen, fra Nordafrika og fra Østeuropa til de centrale dele af Europa. Alt sammen bygget videre ud i verden nordpå, sydpå ned i Afrika som del af EU's nu udfoldede energisamarbejde med Afrika og østpå til Ukraine, Kaukasus og Rusland. Dertil kommer alt det, der er at hente i produktionen, i nye produkter og metoder i energibesparelser. I boligrenovering og nye boliger og i grønne byer. Og det hele står allerede klar til start, hvis vi vil.

Det er jo den næste teknologiske revolution, vi nu taler om. Den vil give muligheder for helt nye opfindelser og opdagelser, som vi ikke forestiller os i dag. Dermed er det også en innovationsskaber, og med det rigtige politiske miks vil det også kunne begejstre. Begejstre for national politik, som da den danske velfærdsstat blev født sammen med den moderne industrialisering af Danmark. Og nu, hvis det skal lykkes – også begejstre for mere europæisk politik.

Det er centrum/venstres store chance i Europa. For at sætte den politiske dagsorden for det næste samfund. Det ligger lige klart for et fælles europæisk centrum-venstreprojekt, der følger op på det Tyskland satte i gang under SPD og Die Grüne og det Danmark sætter i gang med S-SF-RV. Og det kan passende søge inspiration helt tilbage i begyndelsen af 1990'erne, hvor en Delors faktisk også tænkte i de baner. Andre politiske kræfter vil selvfølgelig også tage handsken op, men det interessante her er, at det miks af intelligent regulering, inddragelse af det offentlige, nye typer partnerskaber mellem det offentlige og private og ikke mindst den nødvendige store uddannelses – og opkvalificering af os alle sammen ligefrem "lugter af" centrum/venstre. Med det tyske nej tak til A- kraft er det skabt en situation i hele Europa, hvor chancen ikke har været større for at få gang i den grønne omstilling. Den chance skal udnyttes. Af alle i Europa – og ikke mindst af et nyt grønt centrum/venstre flertal.



# SUND FORNUFT I ENERGIPOLITIKKEN

Af Villum Christensen, MF, Klima- og Energiordfører (LA)

LA ønsker en energipolitik, som bygger på sund fornuft og på en løbende konvertering til grønne teknologier, samt at den udmøntes på en måde, så det ikke går ud over den nationale vækst og konkurrenceevne – dvs. at løsningerne som udgangspunkt skal give mening i en international/global kontekst. Høje nationale ambitioner kan være gode, men bør ikke bare flytte problemet over grænsen.

EU bør være den helt afgørende aktør for Danmarks formulering af energipolitik, og vi mener i øvrigt også, at den grønne omstilling bør have en sikkerhedspolitisk dimension på EU-niveau. Med dette udgangspunkt ønsker vi at prioritere på en måde, så energibesparelser og energireoveringer går forud for et meget ambitiøst program for udvikling af vedvarende energi(VE).

På samme måde finder vi det vigtigt at fremme de grønne teknologier for tilpasninger i forhold til klimaforandringerne, således at den samfundsmæssige klimaindsats ikke alene knytter sig til dyre omlægninger i produktionen, der har til formål at nedbringe drivhusgasserne. Det er lige så vigtigt, at befolkningerne verden over får adgang til at tilpasse deres livsvilkår til de klimaændringer, som allerede pågår nu, og at der er økonomisk råderum til indsatsen. Vi skal fremme udbygningen af vedvarende energi på mange forskellige områder, men vedvarende energi må ikke ukritisk indføres uden hensyntagen til virksomhedernes konkurrenceevne.

VE er ikke målet i sig selv, men et middel til at reducere drivhusgasser. Vi finder, at vi primært bør være ambitiøse uden for kvotesektoren (biler, bønder, boliger) - først og fremmest fordi et højt niveau inden for kvotesektoren vil blive neutraliseret af et tilsvarende lavere niveau i andre lande.

Udbygning af VE er blot et af flere midler til at nedbringe CO2. Satses der alene på VE, vil vi få for dyre løsninger, og de vil virke for sent. Konvertering fra kul til gas kan på kort sigt give meget fine samfundsøkonomiske resultater. I Danmark har vi et af verdens mest afgiftsbelagte energisystemer (42-43 mia. kr, incl. PSO). Det betyder også, at erhvervslivet efter vores opfattelse ikke skal belastes yderligere, hverken direkte eller indirekte.

Vi mener ikke, at vindenergi skal fremmes yderligere ved hjælp af stigende PSO-afgifter og ønsker derfor at søge alternativer til de meget dyre vindmøleparker på havet, mens opsætning af landvindmøller bør bero på en lokal afgørelse og på sigt kunne etableres på rent markedsmæssige vilkår. Så længe der ikke er fundet løsninger på lagringsproblemerne i vindsektoren, mener vi ikke, at det er samfundsmæssigt hensigtsmæssigt med en markant satsning på støtte til driften.

Vi ser derimod gerne, at biogasproduktionen får gunstige rammevilkår, fordi vi her ser langt de fleste synergieffekter med hensyn til klima, miljø, energi, forsyningssikkerhed og varig beskæftigelse. Vi vil også arbejde for, at der skabes incitamenter for indfasning af biogas i transportsektoren.

Dette betyder, at en del af de fremtidige PSO-afgifter skal tilføres biogasteknologien på bekostning af vindteknologien, som i rigtigt i mange år (tæt på 30 år) har oppebåret en uforholdsmæssig stor del af forbrugerbetalte støtte kroner. Vi støtter Grøn Væksts ambition om, at halvdelen af husdyrgødningen skal energigegenanvendes, primært gennem biogas inden 2020, og det naturlige næste skridt vil være, at al husdyrgødning skal energigegenanvendes i 2030. Det vil medføre et støtteniveau i 2020 på godt en mia. til biogas, finansieret af en blanding af PSO- og energi- og CO<sub>2</sub>-afgiftsfritagelse.

Vi tror at det er vigtigt, at der fortsat investeres i mulighederne for at reducere drivhusgas-serne fra kul, olie og naturgas, fordi det er her de største reduktioner kan skabes for de billigste penge.

Vi vil f.eks. ikke på forhånd udelukke muligheden for kulfyring med CCS, hvis teknologien kan vise sig effektiv, rentabel og miljømæssig forsvarlig. Når CCS-teknologien er færdigudviklet, kan den også anvendes på biomassefyrede værker og i industrien, f.eks. cement- og stålindustrien. Den opsamlede CO<sub>2</sub> kan bruges til at øge indvindingsgraden i olie- og gasproduktionen i Nordsøen, som kan være med til at finansiere satsningen på energiområdet.

På samme måde ser vi også mulighederne for, at naturgas kan vise sig at få en betydelig rolle som det reneste fossile brændsel ved at substituere kul og olie.

Naturgas har utvivlsomt store udviklingspotentialer i forhold til transportsektoren, som i dag er næsten 100 procent oliebaseret. Det gælder både landtransport og søtransport, hvor man i vores nabolande er langt med brug af naturgas til transportsektoren. F.eks. har man i Sverige skabt et stort marked for biogas, hvor man er startet med naturgas til busser og biler.

I forhold til VK-regeringens udspil kan vi ikke umiddelbart støtte den meget markante ud-fasning af kul, olie og naturgas (herunder private olie- og naturgasfyre) og den foreslåede beskatning af biomasse, da denne alene er udtryk for beskatning af fiskale årsager (kaldes forsyningssikkerhedsafgift, selv om den intet har med forsyningssikkerhed at gøre...). Den nye regering ser ud til at ville tage udgangspunkt i dels klimakommissionens dels VK's udspil, hvorfor det kan være relevant at forholde sig til disse hovedlinjer.

Vi kan støtte forslagene om energireovering, yderligere krav til energiselskaberne og de

nye afregningsregler for biogas, som slet ikke har været attraktive nok. Vi er ligeledes tilfredse med kraftvarmeværkernes mulighed for at udnytte halm og flis frem for naturgas. Og vi kan også støtte forslaget om tilskud til udrulning af ladestandere til el-biler, så infrastrukturen til el-biler får et nødvendigt startgrundlag. Det løser dog hverken lagringsproblematikken for vindkraft eller bryder transportsektorens stigende emissioner inden for de første 10 år, men vi skal i gang, for at elbiler måske i 2025 kan bidrage væsentligt.

Vi kan støtte et intensivt forsknings- og udviklingsprogram, men ønsker principielt ikke at udpege særlige teknologier frem for andre. Der skal så vidt muligt ske en ligelig konkurrence mellem de forskellige teknologier og ingen skal bortdømmes på forhånd, heller ikke kernekraft.

Energirenovering og smartere infrastrukturløsninger skal have høj prioritet – ikke i forhold til subsidier, men i forhold til de generelle rammevilkår. Eksempelvis bør lejeloven ikke skabe barrierer for udlejers interesse i at renovere den private ejendomsmasse.

Vi kan ikke støtte løsninger, som kræver stigende afgifter eller PSO-udgifter.

Skal der findes finansiering til at understøtte nye teknologier, skal det ske ved reduktion i de offentlige udgifter og ikke ved at aktivere de mange "afgiftsskruer". Et sted at starte er udsættelse af "kabelhandlingsplanen", hvor der bruges mange milliarder alene på forskønnelser (14 mia. kr.).

En beslutning der stammer fra dengang "Danmark kunne købe hele verden". Lad os vente med den, til vi får råd.

Vi er enige med regeringen (både den tidligere og den nye) i, at der skal foretages en grundig sanering af de mange afgiftssystemer på området, men det bør ikke vare to år, som oplyst af den tidligere energiminister. Det skal ske, så vi kan inddrage analyserne i den kommende energiaftale, da alt for mange afgifter modarbejder hinanden, og alt for mange alene har et fiskalt sigte. Vi ønsker også at det skal undersøges i hvilken udstrækning, at PSO-afgiften kan blive synliggjort, således at en koordineret prioritering kan finde sted i finanslovsforhandlingerne.

Europa har i de senere år oplevet en af de værste økonomiske kriser i mange år og væksten er gået næsten i stå. Hele Europas erhvervsliv har brug for at reducere udgifter og være mere effektivt på alle parametre. En mere effektiv og bæredygtig udnyttelse af energien er et skridt på vejen frem mod EU's klimamål. Europa-Kommissionen har fremlagt en plan for, hvordan de europæiske virksomheder kan udnytte eksisterende energikilder bedre og reducere energiforbruget.

Der er ingen tvivl om at Danmark både nationalt og på EU-niveau skal bidrage til at støtte og styrke tiltag, der effektiviserer energiforbruget. Der er nemlig mange penge at spare for energiforbrugere og samfundet som helhed ved at benytte de mest energibesparende produkter og integrere optimerende løsninger, der belaster miljø og klima mindst muligt. Danske virksomheder skal støttes og hjælpes på vej til at foretage energieffektiviseringer. Det er til gavn for miljø og klima, men styrker også såvel virksomhedernes konkurrenceevne som arbejdsmiljø. Krav på energiområdet skal fastsættes på EU-niveau så, danske virksomheder ikke mister konkurrenceevne på den internationale arena ved at gå forrest.

Dansk Erhverv har samlet en række konkrete eksempler på, hvordan vi, sammen med vores medlemsvirksomheder, arbejder med tænke i nye løsninger og modeller for at opnå energibesparelser hos erhvervslivet og i samfundet generelt. Det handler om partnerskabet med Go' Energi, bedre renovering af bygninger (ESCO) og hvad skal der til for at få en mere effektiv grøn transport i fremtiden. Alle disse temaer er vigtige og bør behandles under i det danske EU formandskabs prioriteter i 2012.



## **Energibesparelser til gavn for både miljø og bundlinje**

*Af Marie Louise Thorstensen,  
Politisk konsulent i Dansk Erhverv*

Der er et stort potentiale for energieffektiviseringer i dansk erhvervsliv. Derfor har Dansk Erhverv indledt et tæt parløb med den uafhængige offentlige organisation Go' Energi, for i fællesskab at hjælpe primært små og mellemstore virksomheder og virksomheder inden for handel og service i gang med energieffektiviseringer.

### **Millionbesparelser på enkle tiltag**

Hvor meget energi sparer man ved at energirenovere alle erhvervsbygninger med et energimærke mindre end C til et C-mærke? Beregninger fra Go' Energi viser, at der kan spares 6,7 milliarder kilowatttimer årligt bare i de danske kontor- og erhvervsjendomme. Det svarer til 4,7 milliarder kroner og ca. 30 procent af det samlede energiforbrug i handels- og serviceerhvervene i Danmark. Opskaleres tallene til hele EU, er potentialet svimlende højt. Desuden er der mulighed for, at dansk erhvervsliv kan spare 11,5 milliarder kilowatttimer på energien til for eksempel kedler, trykluft, produktionsanlæg, motorer og pumper. Det konkluderer analysen 'Energibesparelser i erhvervslivet' fra 2010. Besparelsen svarer til cirka en tredjedel af det samlede energiforbrug i danske virksomheder.

Der er altså al mulig grund til at hjælpe både store og små virksomheder i alle brancher i gang med energieffektiviseringer. Ud over at bidrage til at opfylde Danmarks forpligtelser til at foretage energieffektiviseringer, både i EU og internationalt, kan mange virksomheder spare rigtig mange penge på driftsbudgettet ved at gennemføre tiltag i deres bygninger, som tjener sig hurtigt hjem igen. Det kan typisk være optimering af ventilations- og varmeanlæg, lysstyring eller rørisolering. De umiddelbare gevinster på bundlinjen gør samtidig virksomhederne mere konkurrencedygtige på den internationale arena.

Revisionsvirksomhederne Deloitte og Ernst & Young har eksempelvis hver sparet mellem to og tre millioner kroner årligt på at behovsstyre og energioptimere ventilations- og varmeanlæggene.

I alt har Go' Energi beregnet et potentiale for besparelser på 300 millioner kroner på ventilationsanlæg i danske kontorbygninger. Vel at mærke med tiltag, der forrenter sig med 50 procent eller mere. Slækker man lidt på kravet til investeringen og medtager tiltag med forrentning på mellem 10 og 20 procent, er der yderligere 100 millioner kroner at spare ved eksempelvis at indføre varmepumpeløsninger i ventilationsanlæg.

Der er således en række muligheder på området for energibesparelser for danske virksomheder, der vil være til gavn for både miljøet og virksomhedens bundlinje. Det handler blot om, at virksomhederne får den rette hjælp og de rigtige værktøjer. Det ønsker Dansk Erhverv og Go' Energi at bidrage til med partnerskabet.

### **Virksomhederne savner overblik over mulighederne**

Go' Energi har i en undersøgelse blandt 1.000 beslutningstagere i danske virksomheder spurgt, hvad der skal til for, at virksomhederne tager fat på energirenovering af deres bygninger. Svarene peger i høj grad på, at virksomhederne netop ønsker hjælp til at få et overblik, når de skal træffe beslutninger om energirenovering. Undersøgelsen viser også, at den øjeblikkelige finansiering udgør en barriere. Omvendt er det en stor motivation, hvis virksomhederne finder ud af, at der kan være hurtige penge at spare på energirenovering samt, at der findes hjælp til fordelagtig finansiering af tiltag med lidt længere tidshorisont.

### **Få hjælp og inspiration**

For at nå målsætningen er det derfor vigtigt at gøre det nemt for virksomhederne at komme i gang. Go' Energi udvikler derfor tjeklister, der kan hjælpe virksomhederne i gang med at finde besparelserne.

Desuden kan virksomhederne blandt andet bruge netværket, Kurveknækker Erhverv. Her kan virksomheder med mindre erfaring på energifeltet få hjælp i form af vejledning, inspiration og erfaringsudveksling, så det bliver nemt at komme i gang – og der er mange lavthængende frugter at plukke.

Andre kan bruge Go' Energis onlineredskab Energihjælpen, som retter sig mod ejere af større bygninger og virksomheder med grundlæggende kompetencer inden for energibesparelser. Energihjælpen kræver kun, at man svarer på ca. 20 spørgsmål om, hvad behovet og den nuværende situation er. Forberedelse er ikke nødvendig, da en del data, herunder Energimærket, kan hentes via Energihjælpen.



## **ESCO, historien om energirenovering af bygninger**

*Af Torben E. Hoffman Rosenstock, Sekretariatschef i*

*Brancheforeningen for Bygningsautomation (BBA) under Dansk Erhverv.*

ESCO er en forkortelse for Energy Service Company. Det er også betegnelsen for en attraktiv og selvfinansierende model til gennemførelse af omfattende energirenovering i større offentlige og private bygningsmasser. ESCO-modellen egner sig godt til både privat og offentlig-privat samarbejde, da omkostningerne til modernisering af private og offentlige ejendomme bliver finansieret via de energibesparelser, som garanteres i ESCO-samarbejdet. Ejeren af bygningen har således hverken risiko eller omkostninger ved at gå med i et ESCO-samarbejde.

Med ESCO-samarbejde får man en totalleverance af rådgivningsydelser, entreprise og en løbende opfølgning på energibesparelserne. Effekten af ESCO-samarbejdet som energiop-timeringsløsning i bygninger er særdeles godt dokumenteret fra flere ESCO-projekter i ind- og udland. De massive besparelser, der kan opnås via et ESCO-samarbejde, ligger langt højere end mange andre anvendte metoder, der skal finansieres af virksomheden selv.

Som første led i et ESCO-projekt gennemgår ESCO-virksomheden kundens potentielle energireduktion. ESCO-virksomheden garanterer en procentvis reduktion af el- og varme-forbrug, og på den baggrund gennemføres projektet. Reduktionen i de årlige energiomkostninger finansierer tilbagebetalingen af projektet inden for en tidsramme på 2-15 år. Hvis projektet ikke er tilbagebetalt inden for den tilbagebetalingsperiode, der er anført i kontrakten, betales den resterende regning af ESCO-virksomheden via ESCO-samarbejdet.

### **Status**

En tredjedel af de totale danske CO<sub>2</sub>-emissioner kommer fra bygninger – stat og kommuner er de største bygningsejere. I dag er godt 10 procent af landets kommuner gået i gang med ESCO. Der er imidlertid kun iværksat et enkelt dansk ESCO-projekt på hospitalsområdet, mens man i Sverige har startet og gennemført flere store ESCO-projekter på hospitaler i Skåne og Stockholm.

ESCO-projekter er den rette model for energieffektivisering, når den offentlige bygningsmasse skal trimmes i forhold til de økonomiske og ressourcemæssige udfordringer, vi som samfund står overfor. ESCO er endvidere en central model, hvis Danmark skal kunne overholde reduktionsmålet for 2020.

Der kan ofte opnås besparelser på 15-25 procent med ESCO-projekter – det gælder især store løsninger, der omfatter bl.a. folkeskoler, kontorbygninger og hospitaler. Der er dog

også "her og nu"-effekterne, som staten, regionerne og kommunerne kan opnå fra projektstart, hvis man tænker indeklimaet ind i ESCO-projekterne.

**Det handler om:**

En forbedret koncentrations- og indlæringssevne på 15 procent hos folkeskoleeleverne. DTU anslår at mere end 50 procent af de danske folkeskoler har et indeklima, som arbejdstilsynet ikke ville godkende.

En reduktion i sygefraværet for bl.a. elever, lærer og sundhedspersonale – herved opnås besparelser i forhold til vikartimer og forældre, som er nødt til at blive hjemme med barn syg.

En fremtidssikring af bygningerne i forhold til stigende energipriser.

En forøgelse af beskæftigelsen indenfor konstruktions-, installations- og rådgivningsfagene. Det anslås, at ca. halvdelen af en samlet enterprisesum ved ESCO-projekter går til lønninger.

 **Lovgivning**

Kommunerne har automatisk låneadgang til energibesparende foranstaltninger. Der kan for det første optages lån til udgiften ved foranstaltninger vedrørende energiforbrug, der følger af en energimærkning udarbejdet i henhold til Energistyrelsen. En central del af energimærkningen er forslagene til energibesparende foranstaltninger, og det er de konkrete foranstaltninger, der kan optages lån til.

Hvis et ESCO-projekt kan gennemføres indenfor den udarbejdede energimærkning, gælder den samme automatiske adgang til lånefinansiering, (dvs. uden at det belaster kommunens låneramme) ved privat finansiering. Det betyder i praksis, at kommunerne i disse tilfælde hverken skal deponere eller straks betale anlægsudgifterne. De første praktiske erfaringer med låneoptag til ESCO viser imidlertid, at brugen af energimærket som eneste automatiske låneadgang er administrativt byrdefuldt for såvel kommunerne som ESCO-firmaerne. Kommunerne og ESCO-firmaerne skal bruge mange ressourcer på at afstemme EMO-mærkerne med de energiforslag, som ESCO-firmaet finder i analysen af kommunens ejendomme. Ressourcer, som går fra de egentlige energitiltag. Det vurderes, at den byrde kan afholde flere kommuner fra at komme i gang med ESCO-projekter. En forenkling af lånereglerne, så de gøres afhængig af energimærket, eller mulighed for at et privat firma garanterer for investeringens tilbagebetalingstid i udstyrets levetid, kunne virke afhjælpende på den barriere.



## **Energieffektiv grøn transport**

*Af Jesper Højte Stenbæk,  
chefkonsulent i Dansk Erhverv*

Om otte år skal CO<sub>2</sub>-udledningen fra transport, landbrug og boliger være reduceret med til sammen 20 %. Hvis vi skal nå klimamålene, må vi handle nu, og de danske godsoperatører på vej og bane er med brancheforeningen Dansk Transport og Logistik (DTL) i spidsen er trukket i arbejdstøjet.

Her vil vi fortælle om de konkrete tiltag for bedre energieffektivitet og mindre klimabelastning, vi har sat i værk – alene og med politisk støtte.

Første skridt ligger lige for

Nøgleordene, når det handler om at reducere transportens klimabelastning, er at spare på brændstoffet, for kan vi spare brændstof udleder vi mindre CO<sub>2</sub>.

Der findes i dag allerede en lang række klimaforbedrende produkter på markedet, som er lige til at tage i brug. Dem har DTL samlet i en brochure sammen med gode råd fra eksperter, branchefolk, producenter og leverandører. Som supplement har vi udviklet en såkaldt CO<sub>2</sub>-beregner, som kan vise klimagevinsten ved at tage de forskellige produkter i brug og følge de gode råd.

I transportens virksomheder er vi så heldige, at klimaforbedrende tiltag i virksomheden også giver penge på bundlinjen. Når virksomheden bruger mindre brændstof, sparer den ikke kun klimaet for CO<sub>2</sub>, men også sig selv for store udgifter. Brændstoffet i en transportvirksomhed udgør op til 30 pct. af omkostningerne, så man må sige, at motivation og løsninger – i hvert fald en del af dem – ligger lige for.

Så vidt de konkrete her-og-nu-tiltag. Men vi kan ikke nå klimamålene med spoiler og dæk alene. Vi har også brug for politiske visioner, handlekraft og støtte, så vi kan løfte transportens klimainsats fra den enkelte virksomhed op på samfunds niveau.

### **Miljøet vinder ved politikernes beslutning**

Transportvirksomhederne kan som sagt med enkle tiltag spare brændstof. Hvis vi samtidig kan blive mere effektive og transportere mere gods per liter brændstof, begynder det for alvor at batte. DTL har tre politiske mærkesager, der netop fokuserer på at forbedre klimaet ved at øge effektiviteten. Den ene er muligheden for at køre med modulvogntog, 25,25 meter lange lastbiler, den anden er at tillade lastbilerne at køre med øget totalvægt

og akseltryk. Som den tredje arbejder vi på at fremme godstransport på bane.

Lad os tage modulvogntogene først. Modulvogntogenes størrelse betyder, at to kan fragte det samme som tre almindelige vogntog. Det giver færre lastbiler på vejene og dermed en reduktion i udslippet af CO<sub>2</sub>.

Modulvogntogene har kørt i Danmark siden 2008. Der er tale om et forsøg frem til 2016 for at afklare, om modulvogntogene skal have lov til at køre permanent i Danmark. Det mener vi i DTL, at de skal. Allerhelst så vi modulvogntogene udbredt til hele EU, for det vil ifølge vores beregninger skåne miljøet for 5 mio. ton CO<sub>2</sub> årligt.

Som noget nyt (fra 1. juli 2011) har vi i Danmark indført højere vægt- og akseltryksgrænser for lastbiler. Klimagevinsten falder i tråd med den, vi opnår med modulvogntogene. Når lastbilerne kan laste mere ad gangen, vil antallet af kørte kilometer falde.

Alle prognoser siger, at transportmængderne stiger. Hvis samfundet skal bære de stigende godsmængder og samtidig opfylde klimamålene, er det vigtigt at fremme gods på skinner. Men det må ikke ske på bekostning af godstransporten på vej. Vi har brug for begge transportformer i et samspil.

Derfor glæder det DTL, at vores anstrengelser for banetransporten har båret frugt. Jernbanenettet står til at blive udbygget, og kombiterminalen (terminal for omladning af gods mellem lastbiler og godstog) i Høje Taastrup er netop blevet udvidet og moderniseret, så godstogene får mere plads.

Ingen kan løfte klimaopgaven alene, og der er lang tid til vi når i mål, men vi kan alle bidrage, og der er masser at tage fat på allerede nu.

Vi er begyndt at bruge biodiesel i lastbiler (7 pct.) og engang vil transporterhvervet bruge el, brint eller andre brændstoffer i stedet for diesel. Men teknologierne er ikke klar endnu. Det er op til politikere, myndigheder, producenter, forskere og transportvirksomheder globalt at træffe de rigtige valg i de kommende år under skyldig hensyntagen til balancen mellem miljø, teknik og økonomi – herunder investeringshorisonten i transporterhvervet.



## **Grøn omstilling i EU sikrer danske vækstmuligheder**

*Af Ulrich Bang, EU-chef, Dansk Energi*

*Danmark styrer mod en grøn omstilling af energisektoren. Overgangen fra en konventionel, fossilpræget sektor til en grøn omstilling, baseret på vedvarende energi, er et kæmpe sceneskifte for den danske energisektor. Men det er mere end det. Danmarks førerposition på grøn omstilling i Europa vil sikre dansk erhvervsliv og danske energiselskaber europæiske vækstmuligheder i milliardklassen. Men fælles EU-politik er afgørende for, at det lykkes. Ikke bare i EU, men også i Danmark.*

De danske energiselskaber og erhvervslivet har for alvor fået øjnene op for, at den grønne omstilling af energisektoren kan være en økonomisk vækstmotor i europæisk sammenhæng. Hvis Danmark formår at placere sig i førertrøjen i en europæisk kontekst, kan omstillingen vise sig at blive mange penge værd for Danmark og for de danske energiselskaber.

For at nå disse ambitioner er den førte EU-politik pludselig blevet meget central. Erkendelsen af at danskerne ikke bliver rigere af at sælge produkter til hinanden og stille vindmøller op i Danmark, står således lysende klart for de fleste. Vækst og arbejdspladser hænger uløseligt sammen med vores eksport. Grøn vækst er, hvad andre køber af os, ikke hvad vi sælger og køber af hinanden. Den grønne omstilling af energisektoren er samtidig nødvendig, hvis vi forsat vil kunne garantere forsyningssikkerhed, konkurrenceevne og håndtere de voksende klimaudfordringer globalt set.

### **Grøn omstilling sikrer stabile priser og ren energi**

Den grønne omstilling er i gang i Danmark. Fokuset på vedvarende energi med mere vind, mere biomasse og geotermisk energi(jordvarme) er stadigt stigende og fæstner sig langsomt i samfundet. Men den grønne omstilling kræver også øget fokus på energibesparende maskiner og apparater til både erhverv og husholdninger samt på bedre isolerende byggematerialer og på optimering af produktionsprocesser.

Den grønne omstilling vil i stigende grad øge ikke bare Danmarks, men også Europas konkurrenceevne på energiområdet. I dag er Europa afhængig af tilført energi i form af gas fra Rusland eller olie fra Mellemøsten. Men dette greb skal Europa ud af ved hjælp af den grønne omstilling. EU-Kommissionen opgør således, at en grøn omstilling i EU kan betyde en besparelse på mellem 175 og 320 mia. kr. årligt i form af mindre import af olie og gas til EU. En grøn omstilling af energisektoren i Europa vil sikre ren energi til stabile priser og samtidig afholde det europæiske energimarked fra afhængighed af svingende markedspriser på olie og gas. Desuden vil et større forbrug af vedvarende energi i Europa sikre, at ambitionerne om øget CO<sub>2</sub>-reduktion i højere grad opfyldes.

### **Tysk nej til atomkraft muliggør dansk eksporteventyr**

Markedet for energieffektivisering i hele Europa kan samtidig vise sig at blive et vigtigt område for danske energiselskaber og dansk industri. Muligheden er bl.a. opstået i kølvandet på Tysklands beslutning om at lukke 17 atomkraftværker inden for de næste ti år. Den fremtidige tyske energi-mangel fra de 17 atomkraftværkers produktion svarende til tre en halv gange den danske energi-produktion i 2010, skal bl.a. findes i energieffektivisering og mere vedvarende energi.

Danmark har siden 1970'erne haft skrappe krav til energibesparelser. De seneste år er kravene blevet yderligere intensiverede. De 77 danske elnetselskaber har i dag ca. 40 selskaber, der målrettet har arbejdet med energirådgivning i mere end 15 år. Den erfaring kan, hos de danske energiselskaber, i stigende omfang blive en vigtig eksportvare. Det potentielle vækstmarked for Danmark bunder også i, at Tyskland i de kommende år kraftigt vil satse på at øge sin vedvarende energiandel med 35 procent i 2020 samt på at reducere energiforbruget med 10 procent. Hvis man overfører data fra det danske marked for rådgivning og salg om effektiv energianvendelse, vil det, konservativt skønnet, alene i Tyskland generere et nyt markeds-potentiale på ca. 60 mia. kroner.

Set i europæisk regi er potentialerne for vedvarende energi mindst lige så store. Eksporten inden for vindenergi udgjorde i 2009 8,5 procent af den samlede danske eksport, og var på 41,7 mia. kr., og mulighederne er store, hvis der for alvor sættes kraft på den grønne

omstilling i EU.

Hvis EU's ambitioner inden for vedvarende energi fortsætter, så kræver det, at der i stigende grad udbygges med vedvarende energi i de områder i EU, hvor der er et fornuftigt og økonomisk bæredygtigt potentiale. Her har Danmark Nordsøen med store energiresourcer i form af vind og en offshore-sektor i verdensklasse med et betydeligt eksportpotentiale. Så Danmark har et stort potentiale for at kunne eksportere strøm fra havvindmøller og dermed udnytte de vedvarende energiressourcer, som vi har.

Samtidig er den danske energisektor begunstiget sammenlignet med resten af Europa af, at energisektoren tidligt har satset på at være udviklingslaboratorium inden for vedvarende energi og energieffektivitet, og fordi Danmark også har store teknologivirksomheder og operatører inden for offshore-vindenergi som eksempelvis Vestas, Siemens og DONG Energy.

### **Grøn omstilling kræver internationalt perspektiv og infrastruktur**

For at Danmark skal vinde på den grønne omstilling, er det centralt, at vi skal sælge os selv på viden og på teknologier, og at Danmark skal blive et af de primære demonstrationslande for grønne teknologier i Europa. Men man skal også være bevidst om forskellen på konventionel fossil energipolitik og grøn energipolitik og det mentale fokusskifte, der gør sig gældende, når man skifter fokus fra de nationale markeder til ét europæisk energimarked.

I et fossilt energisystem handler det dybest set om, at man graver noget kul op, og transporterer det hen hvor man skal bruge strømmen, og her laver man strøm af kullet. Et grønt energisystem er anderledes. Her er essensen, at strømmen produceres der, hvor energikilden er, dvs. hvor solen skinner eller hvor vinden blæser, og strømmen skal så transporteres derhen, hvor den skal bruges. I EU er de største energikilder vind i Nordeuropa og sol i Syd-europa. Et sådan energisystem kan kun hænge sammen, hvis der er en infrastruktur som binder produktion og forbrug sammen. Derfor er en grøn energipolitik radikalt anderledes end en fossil energipolitik. EU er bl.a. helt centralt når det gælder fælles regler, politikker og fælles koordinering på tværs af landegrænser.

For den konventionelle, fossile energipolitik gælder det altså, at det lokale og nationale er omdrejningspunkt for energipolitikken. I en grøn energipolitik bliver EU og regionerne i EU meget mere centrale i modsætning til i en fossil energipolitik. Og det er her, at Danmark for alvor kan gøre sig gældende. Fordi Danmarks energisektor allerede er i gang med en grøn omstilling sammenlignet med andre europæiske lande, og dermed kan påtage sig rollen som demonstrations- og testland for den grønne omstilling.

### **EU-regulering spiller en stadig større rolle**

For at komme frem til et energieffektivt og konkurrencedygtigt europæisk energisystem baseret på vedvarende energi, er der en række faktorer, der skal opfyldes. Hvor efterspørgslen inden for energieffektive produkter og løsninger i dag er drevet af de stigende energipriser, så spiller EU-regulering også en stigende rolle. Det er bl.a. EU-direktiver som f.eks. ECO-design, der sætter krav til, hvor energieffektive produkter og apparater som minimum skal være. Men det er også krav om energimærkning, så forbrugere og professionelle indkøbere kan se hvad det bedste produkt er.

F.eks. A-G-mærkningen på hvidevarer som vi kender. Disse EU-direktiver fremmer innovation og produktudvikling og støtter indirekte danske clean tech-virksomheder.

### **Infrastruktur skal sikre europæisk udbygning af vedvarende energi**

Når det gælder udbygningen af den vedvarende energi i Europa, er det lidt anderledes. Her er det ikke så meget konkrete EU-direktiver som fremmer enkelte teknologier, men mere overordnede EU-mål for, hvor meget vedvarende energi, der skal være i EU i 2020, hvor målet er 20 procent. Dette EU-mål har betydet fokus på udbygning af vedvarende energi i mange lande med stigende efterspørgsel efter teknologier baseret på vedvarende energi fra bl.a. Danmark. Kommissionen har anslået, at op imod 12 procent af EU's samlede elforbrug kan dækkes ved produktion af offshore vind i Nordsøområdet, så det er betydelige summer og potentialer, der er tale om.

Det afgørende er først og fremmest at sikre en fortsat udbygning med vedvarende energi efter, at VE-målet i 2020 er opnået. Der skal derfor være EU-pejlemærker eller mål i 2030 og 2040 for udbygning af vedvarende energi. Det vil sammen med en offensiv satsning på forskning og udvikling i omkostningsreduktion af eksisterende VE-teknologier samt udvikling af nye, betyde, at VE-teknologierne hurtigere bliver konkurrencedygtige over for konventionelle teknologier, så de ikke behøver støtte.

En helt afgørende forudsætning for at VE-eventyret kan fortsætte er, at der udbygges med en tilstrækkelig infrastruktur, således at infrastrukturen i europæisk regi kan håndtere en elproduktion, som består af vedvarende energi fra sol i syd og vind i nord. For at dette kan ske, er en udbygning af transmissionsnettet mellem landene helt afgørende. Det er forbindelser fra nord til Centraleuropa og fra syd til Centraleuropa. Det betyder, at vi i EU må træde endnu mere i karakter og arbejde i retning af en fælles strategi for en udbygning af elnettet, der bygger på, hvad der er bedst for Europa, og som sikrer godkendelse, projektering og finansiering, men som samtidigt kan lade anlægsfasen være national eller lokal.

På det lokale og nationale plan er det samtidigt afgørende at sikre et mere intelligent elsy-

stem, så strømmen udnyttes mest effektivt. Men et stærkt elnet gør det ikke alene. Nettet skal også udnyttes optimalt, og derfor er der behov for fælles spilleregler, og for at de europæiske energimarkeder bliver integrerede og koblede så strømmen flyder frit.

### **Dansk energisparemodel eksporteres til EU**

En anden vigtig indgang for danske vækstmuligheder i Europa skal findes i, at EU halter efter sine energisparemål. Derfor har Kommissionen i sit nye direktivforslag om energi-effektivisering adopteret den danske energisparemodel, hvor energivirksomheder har en energispareforpligtelse, og det giver danske energiselskaber en enestående mulighed for at eksportere danske energispareløsninger.

Tanken er, at det skal hjælpe EU en tredjedel af vejen mod 2020-målet om 20 procent energibesparelser. Desuden åbner det for investeringer for op imod 1.500 mia. kr. og dermed et solidt potentiale for eksport af danske energispareløsninger. I Danmark er energiselskabernes energispareforpligtelse med til at skabe nye investeringer i energiteknologi på over fire mia. kroner om året. Kommissionens forslag om at udbrede den danske model til resten af EU, forventes alene at skabe et nyt marked med en værdi på op til 1.500 mia. kr. frem mod 2020 ifølge Kommissionens egne beregninger. Alene Danmarks nærområde, dvs. Tyskland, Sverige, Polen og Storbritannien tegner sig for ca. 40 procent af EU's samlede energiforbrug. Fordelt efter denne nøgle forventes der samlede investeringer på ca. 580 mia. kr. i dette område frem mod 2020.

Ifølge direktivet skal selskaberne realisere energibesparelser for 1,5 procent af deres årlige salg. Hvis direktivet bliver vedtaget, vil det på et samlet EU-niveau bidrage til at nå ca. 1/3 af den manko, der vil bringe EU "on track" i forhold til målsætningen om besparelser på 20 procent i 2020.

### **Store danske vækstmuligheder på energiområdet**

Der er store europæiske vækstmuligheder for Danmark på energiområdet. Men det kræver, at vi selv er klar og har styr på vores teknologier og virksomheder. Desuden skal vi være bevidste om, at det i stigende grad er EU-reguleringen, som driver markedsudviklingen og stimulerer efter-spørgslen på de produkter og løsninger, som vi er gode til. Det bliver yderligere aktualiseret af det kommende danske formandskab i EU.

Dansk Energis bud til et offensivt Dansk EU-formandskab, der har fokus på dansk vækst og beskæftigelse er:

### **En kickstart af et marked for energibesparelser i EU**

EU-direktivet (780 2011) af 22. juni om energieffektivitet indeholder krav om, at der i alle EU-lande kickstartes et marked for energibesparelser ved at pålægge energiselskaberne en energisparefor-pligtigelse, som vi kender fra Danmark. Det er afgørende, at Danmark under det danske formandskab sikrer dette, som er fastholdt i direktivet.

### **Bedre økonomiske rammer for investeringer i VE**

Investeringer i vedvarende energi er i dag afhængige af, hvilke tilskud der gives i de forskellige lan-de, bl.a. fordi CO2-kvotepriisen ikke alene er et tilstrækkeligt incitament. Den danske regering bør i forbindelse med forhandlingerne af EU-direktivet (780 2011) af 22. juni om energieffektivitet udnyt-te den åbning, der er i direktivet til at få reduceret udbuddet af CO2-kvoter for dermed at sikre et bedre incitament til en grøn omstilling ved en såkaldt "set aside" af CO2-kvoter.

### **At sikre den nødvendige infrastruktur bliver bygget**

Kommissionens infrastrukturforordning som fremlægges medio oktober 2011 er af afgørende be-tydning for den nødvendige udbygning. Danmark bør under det danske formandskab fastholde, at det i forbindelse med transmissionsforbindelser af fælles betydning i EU finansieres af dem som har glæde af forbindelsen, uanset i hvilket land forbindelsen er, og hvor de berørte befinder sig. En systematisk, enkel og velfungerende grænseoverskridende omkostningsfordeling er helt central. Samtidig bør regeringen i forhandlingerne arbejde for, at forbindelser der integrerer vedvarende energi prioriteres højst.

### **At sikre langsigtede pejlemærker for energisektoren**

Kommissionen offentliggør en køreplan for energisektoren frem mod 2050 "Energy Road-map 2050". Regeringen bør under det danske formandskab sikre ambitiøse rådskonklusioner, der som minimum sætter bindende EU-mål for CO2-reduktioner i 2030 og 2040, der sikrer, at EU's mål om 80-95 procent reduktion i udslippet af drivhusgasser i 2050 realiseres.



## EU's indsats bærende for en omkostningseffektiv dansk omstilling

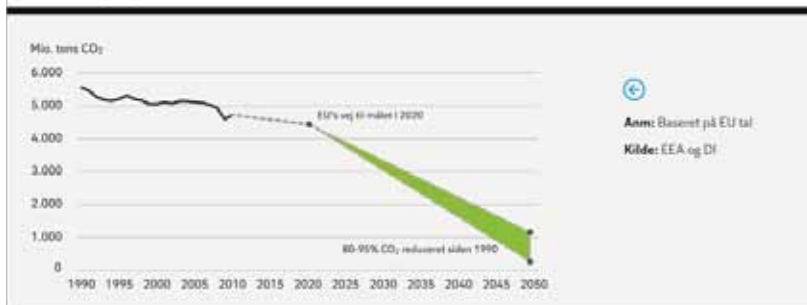
Af Hans Peter Slente, Direktør, DI Energibranchen

Energi- og klimapolitik er en bærende del af et samfunds økonomi. Både husholdninger, virksomheder, institutioner og det offentlige rum fungerer gennem produktion af, og tilgang til, stabil energi til konkurrencedygtige priser.

Danmark og EU står over for nogle store udfordringer de kommende år og årtier. Den økonomiske vækst i EU skal genstartes samtidigt med, at energiforsyningen og en langsigtet grøn omstilling sikres. Det vil kræve en ekstraordinær indsats fra EU-politikerne og EU's medlemslande at realisere disse ting parallelt. Det vil kræve store indsatser fra det offentlige og det private. Og det vil berøre både virksomheder og de mere end 500 millioner borgere i EU. Lykkes det vil fremtidens vækst og velfærd for EU og Danmark til gengæld også være sikret. Udgangspunktet er en konkurrencedygtig europæisk og dansk industribase.

Igennem de seneste 10-20 år er energi- og klimadagsordenen blevet ændret. Den stigende opmærksomhed på klimaændringer og forsyningssikkerhed stiller nogle andre krav til energisystemet fremadrettet end tilfældet var bagudrettet. De rammer som EU's nuværende og fremtidige energi- og klimapolitik indgår i udspringer blandt andet af den internationale klimapolitik. EU har som det første land i verden fastsat juridisk forpligtigende mål for energi- og klimapolitik frem til 2020. EU's ambitionsniveau styres politisk dels af fremdriften i de internationale klimaforhandlinger, dels af hensynet til forsyningssikkerheden. EU har en vision om at reducere udledningen af drivhusgasser med 80-95 pct. frem mod 2050. En vision som Danmark deler.

### Den langsigtede CO<sub>2</sub> reduktion



Der er to udfordringer, som skal løses parallelt. Indsatsen skal balancere således, at man både høster gevinsten af danske spidskompetencer og minimerer tab af konkurrenceevnen for dansk og europæisk industri. Der vil der være følgende pejlemærker for omstillingen:

- Der skal være et samfundsøkonomisk rationale, som understøtter varig vækst og jobskabelse i EU og i Danmark. De billigste og bedste tiltag skal gennemføres først. Første skridt skal være omstilling af energisektoren og fremme af energieffektivisering.
- Man vil fortsætte ad de trådesten, som allerede er lagt ud. EU har en fælles energi- og klimapolitik frem mod 2020 med fælles mål og instrumenter. DI støtter eksempelvis EU-Kommissionens forslag om fælles direktiver for energibeskatning og energieffektivisering.
- EU's energi- og klimapolitik efter 2020 skal formuleres af hensyn til at sikre klarhed omkring de langsigtede investeringsvilkår. 2050 er kun to investeringscyklusser væk, og det danske EU formandskab skal derfor sætte fokus på EU's indsats efter 2020., og virksomhederne har brug for langsigtede, stabile rammevilkår.

### **EU's nuværende energi- og klimapolitik**

EU's fælles energi- og klimapolitik består af en pakke af målsætninger og fælles instrumenter. Sammen skal disse instrumenter sikre en øget indsats for at sænke udledningen af drivhusgasser, få mere energi-effektivisering og få indfaset mere vedvarende energi i EU's energisystem. Nogle mål og instrumenter er på fælles EU niveau, mens andre er udmøntet på nationalt niveau.

Klimadelen: EU's kvotehandelssystem (EU ETS) blev allerede indført i 2005. EU har med klima- og energipakken besluttet udformningen af systemet fase fra 2013 til 2020. Denne regulering er fuldt ud EU harmoniseret, hvilket betyder at de omfattede sektorer bliver "taget ud" af en national kontekst. Dermed er virksomhederne mere ligestillet konkurrencemæssigt internt i EU. For de sektorer, der ikke er omfattet af EU ETS, gælder et særligt byrdefordelingsdirektiv, hvor der i modsætning til kvotesystemet er nationale differentierede målsætninger (bygninger, transportsektoren, landbrug, affald og anden industri). Danmark har det højeste reduktionskrav i EU for disse sektorer.

Energidelen: EU's direktiv for vedvarende energi og indsatsen i forhold til energieffektivisering. Særligt for sidstnævnte er der en EU politisk proces i disse måneder, idet EU Kommis-

sionen har fremsat et forslag til en egentligt energieffektiviseringsdirektiv som skal bidrage til en skærpet EU indsats frem mod 2020. Dertil kommer, at EU er i gang med politiske drøftelser af et fælles energibeskatningsdirektiv, hvilket vil bidrage til at øge harmoniseringen i EU. Endelig har EU Kommissionen for nyligt fremlagt en infrastrukturpakke frem mod 2020, som kan bidrage til at fokusere EU's og medlemslandenes indsats yderligere.

EU's energi- og klimapolitik fastsætter en overordnet ramme for medlemslandenes egne politikker. Sammenhængen mellem EU og national energipolitik er indskrevet i EU's traktatgrundlag. Der er i Lissabon traktaten således formuleret mål om EU's energipolitik, som skal sikre funktionen af Det Indre Marked for energi, sikre energiforsyningsikkerheden i EU, fremme energieffektivitet og energibesparelser samt udvikling af nye og vedvarende energikilder og fremme sammenkobling af EU's energinet. Det fremgår, at Europa-Parlamentet og Rådet kan fastsætte de initiativer der er nødvendige for at opnå disse mål. Men disse initiativer påvirker ikke den enkelte medlemsstats ret til selv at tilrettelægge den nationale energipolitik. Derfor skal EU's energipolitiske initiativer ses som et supplement til, og ikke en erstatning af, de enkelte landes egne prioriteter.

### **Hvordan kan Danmark og EU skabe forsyningsikkerhed og grøn balanceret vækst?**

EU er i gang med at forny energi- og klimapolitikken. Mange analyser viser, at de første skridt mod en fuld omstilling af økonomierne til større bæredygtighed, skal ske gennem en omstilling af energisektoren og gennem en styrket indsats i forhold til energieffektivisering. På andre områder og i andre sektorer vil en omstilling have en længere tidshorison, men samlet set skal alle potentialer realiseres før projektet kan lykkes.

DI Energibranchen anbefaler, at omstillingen sker omkostningseffektivt med fokus på at høste de billigste og mest effektive tiltag først. En del af arbejdet skal bestå i at afdække muligheder og barrierer i de forskellige sektorer. Grøn vækst skal ske i alle sektorer i økonomien, da indsatsen om at styrke den samlede værdikæde hen imod et nyt energisystem involverer bidrag fra alle sektorer. Der skal bruges en række produkter som stål, cement og glas til at frembringe de ønskede energi- og klimaløsninger og energisystemets samlede effektivitet omfatter også energianvendelse i industrierne såvel som i husholdningerne.

### **Følgende elementer vil være relevant at løfte under det danske EU-formandskab:**

- Energieffektivisering har højeste prioritet i EU og i Danmark. En samlet indsats i EU skal sikre, at energieffektiviseringspotentialet udnyttes. I Danmark er der meget gode erfaringer med ordningen, hvor energiselskaberne har en forpligtigelse til at sikre energieffektivisering i husholdninger, industrien og den offentlige sektor. Det er vigtigt, at Kommissionens direktivforslag blive vedtaget politisk under det kommende EU formandskab i en ambitiøs form, der kan sikre en omkostningseffektiv indsats samt understøtte de mange danske kompetencer og arbejdspladser på området.
- EU's nuværende energiinfrastruktur er umoderne og dårligt forbundet. Det er vigtigt at få videreudviklet og moderniseret denne del af energisystemet for at udnytte energiproduktionen så effektivt som muligt og herved sikre adgang til konkurrencedygtige energipriser. Og i forhold til at få indfaset endnu mere vedvarende energi i fremtiden. EU Kommissionens forslag til ny energiinfrastruktur fra oktober 2011 udgør et vigtigt skridt i udviklingen af fremtidens europæiske energisystem.
- For at sikre den langsigtede omstilling bør det danske EU formandskab imidlertid også fokusere på rammerne for EU's energi- og klimapolitik efter 2020. EU Kommissionens såkaldte Low Carbon 2050 udspil, og det kommende Energy Roadmap 2050 udspil, bør blive løftet politisk under det danske EU formandskab. De første skridt vil være fokus på energieffektivisering og omstilling af energisektoren. De næste skridt vil være, at få omstillet de øvrige sektorer i økonomien på en omkostningseffektiv og bæredygtig måde. Der vil være nogle særlige problemer i de enkelte sektorer, som skal løses. For nogle typer industriproduktion er kun halvdelen af drivhusgasudledningen knyttet til energiforbruget. Der er derfor behov for, at udarbejde 2050-køreplaner for hver enkelte sektor samt få udviklet nogle typer regulering som understøtter sektorernes indsats ved at fastholde og styrke konkurrenceevnen også i disse sektorer.

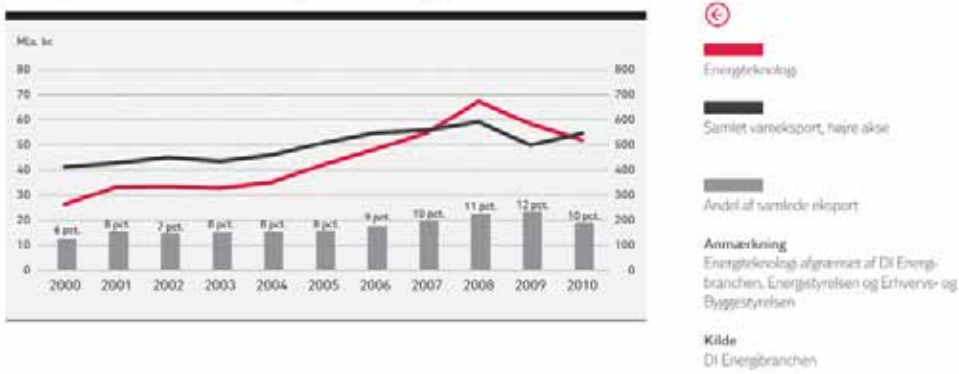
### **Hvor indgår Danmark i dette billede?**

Danmarks udledning af drivhusgasser opgjort per indbygger adskiller sig ikke meget fra en gennemsnitlig EU borger, der udleder ca. 10-12 tons CO<sub>2</sub> om året. Det er betydeligt mere end en borger i Kina eller Indien, men halvt så meget som en borger i USA eller Canada. Men det hører naturligvis med i dette billede, at den danske andel af de samlede globale udledninger er absolut minimal. Til illustration udgør EU's udledning af drivhusgasser kun godt 10 pct. af den globale udledning, mens USA's og Kinas tilsammen udgør omkring 40 pct. af den globale udledning.

Trods det har Danmark formået at opnå en særlig profil i international sammenhæng. Danmark har over de seneste årtier afkoblet sammenhængen mellem vækst, energiforbrug og drivhusgasudledning. Danmark har formået at indfase en stor andel af vindenergi, at skabe en stor udnyttelse af centrale kraft-varmeværker og fjernvarme samt være blandt de mest energieffektive i verden i fremstillingsindustrien. Det er den danske case som mange lande interesserer sig for, og som har givet Danmark et forspring i forhold til at udvikle fremtidens energisystem.

Den model skal vi holde fast i og videreudvikle fremover. Men Danmark står samtidigt med en vanskelig udfordring med at opskalere indsatsen uden samtidigt at forøge den nuværende meget høje danske afgiftsniveau på energi, som er det højeste i EU. Med en lille åben økonomi som den danske er især fremstillingsindustrien meget konkurrenceudsat, og et ubalanceret og højt dansk afgiftstryk vil resultere i udflytning af bæredygtige investeringer fra Danmark. Derved tabes ikke blot vigtige danske arbejdspladser, som vil udhule jobkabeseseffekten af nye grønne arbejdspladser. Der tabes også de miljøgevinster som ligger i en dansk ressourceeffektiv produktion især i den energiintensive industri. Og der tabes kostbar danske viden og innovation i fremstillingsindustrien, som ellers vil kunne bidrage til at understøtte den grønne omstilling og gøre industrien mere konkurrencedygtig. Ses der alene på energiteknologi har Danmark imidlertid også meget stærke spidskompetence. Danmark har i en årrække haft en førerposition i forhold til at udvikle, producere og eksportere energi- og klimaløsninger. Eksport af energiteknologi udgør godt 10 pct. af den samlede danske eksport.

## Eksport af dansk energiteknologi falder



Eksporten af energiteknologi udgør således et meget betydelig dansk forretningsområde, som tilmed har været voksende over tid. I dag udgør denne eksport omkring 10 pct. af Danmarks samlede eksport. I takt med, at såvel EU som andre dele af verden skal gennemføre store investeringer i fremtidens energiforsyning åbnes der et kæmpe marked for danske energi- og klimakompetencer. Analyser foretaget af DI Energibranchen viser, at danske virksomheder generelt er godt rustet til at efterkomme den voksende internationale efterspørgsel efter cleantech-løsninger på miljø og energiområdet. Der er beskæftiget knap 100.000 personer i den danske cleantech-sektor, hvoraf halvdelen beskæftiger sig med produktion af grøn/vedvarende energiproduktion og effektivisering af energiforbruget.

Men som det også fremgår af figuren ovenfor har den økonomiske krise haft stor negativ påvirkning på den danske eksport i almindelighed. Og for energiteknologiekporten har krisen også haft indflydelse. Årsagerne skal findes i væsentlig skrapere konkurrence og det høje danske omkostningsniveau. Andre landes eksport af energiteknologi viser den modsatte tendens end herhjemme. Her er eksporten af energiteknologi fra EU 15 øget i 2010.

Selv om den grønne sektor, set i lyset af den langsigtede grønne omstilling, er en meget betydningsfuld kilde til fremtidig vækst og eksport fra Danmark, er også denne sektor derfor underlagt de generelle økonomiske vilkår. For det første er det danske omkostningsniveau relativt højt i forhold til niveauet i andre lande. Det viser sig ofte, at det kan være billigere at lægge produktionen lokalt frem for at producere i Danmark til eksport. Samtidigt har virksomheder i andre lande også fået øje på markedspotentialerne i energi-teknologiske produkter. Det har ført til en betydelig skærpet konkurrence. Danske virksomheder, der tidligere har nydt godt af at ligge langt fremme, bliver nu væsentligt udfordret af de internationale markeder.



## **Til handling for fremtidens energiforsyning**

*Af Søren Greve,  
adm. direktør i Dansk Shell.*

Atomare kriser, gigantiske strømafbrydelser i Tokyo og fortsatte spændinger i Mellem-østen. I de seneste år har en række globale begivenheder understreget usikkerheden i forhold til, hvordan vi i fremtiden opfylder verdens voksende behov for energi.

Vi står over for en uundgåelig udvikling, der vil præge klodens fremtid og byde på stigende energipriser. Hvert sekund fødes fem børn. I 2050 vil der være ni milliarder mennesker på jorden - to milliarder mere end i dag, som alle skal have opfyldt deres basale behov for mad, vand og energi. Set ud fra et energiforsyningsperspektiv er befolkningstilvæksten imidlertid ikke den eneste udfordring.

For samtidig med at vi bliver flere mennesker, arbejder millioner af mennesker i verden sig nu ud af fattigdom. De køber deres første køleskab, computer eller bil; ting som deres forældre og bedsteforældre kun turde drømme om. Men det er forbrugsgoder, hvortil der kræves energi til produktion og drift.

Udviklingen medfører en markant stigende efterspørgsel på energi og en voksende miljøbelastning.

Fremskrivninger viser, at det globale energibehov tredobles inden 2050, hvis energiforbruget fortsætter uændret. Det harmonerer dårligt med, at mange forskere mener, at CO<sub>2</sub>-udledningen skal halveres i samme periode for at undgå alvorlige klimaændringer.

Vi vil naturligvis finde nye metoder til at forbedre energieffektiviteten i vores biler, boliger og fabrikker. Og teknologi vil hjælpe os med udvikle nye energikilder. Men det tyder på, at det stadig ikke er nok til at følge med den stigende energiefterspørgsel.

Også Danmark står over for en stor energiudfordring. Selv med en massiv udbygning af vedvarende energi, vil vi skulle trække på fossile brændstoffer for at få lys i lamperne, strøm til industrien og fart på bilen.

I Danmark er vindenergi det primære alternativ til energi fra olie, gas og kul. Men selv om vi er langt fremme på området, er det omkring 20 procent af vores energibehov, der kommer fra vindmøller. Dertil skal lægges, at vindenergi alene er en relativ ustabil energikilde, som kun forsyner os med grøn el, når vinden blæser.

Vores samfund er med andre ord fortsat afhængig af olie, kul og gas for at kunne fungere. Sådan vil det efter alt at dømme være mange år frem.

### **El, vind og gas**

Vender vi igen blikket ud i verden, så peger fremtidsforskere i Shell f.eks. på, at der allerede i 2050 vil være en stor kløft mellem verdens energifterspørgsel og -produktion. Energikløften ser ud til at være på størrelse med den globale energiproduktion i 2000.

Hvis vi skal lukke hullet, kræver det enten en stor stigning i energiproduktionen eller en drastisk reduktion i energiforbruget - eller en kombination af begge. Hvordan det skal ske, er dog endnu uklart. Afhængigt af hvordan det globale samfund tackler udfordringen, bliver konsekvenserne enten ufattelig fattigdom eller gigantiske muligheder.

Et godt sted at begynde med at lede efter en varig løsning er i valget af den energitype vi bruger til elproduktion til lys, opvarmning og køling af vores boliger og i industrien. Elforbruget vil nemlig stige med omkring 75 procent de næste 20 år. Mange lande er dybt afhængige af kul til elproduktion. Faktisk er kul grundlag for 40 procent af verdens elproduktion. I eksempelvis Kina står kulfyrede anlæg for 80 procent af elproduktionen.

Men de miljømæssige konsekvenser ved brug af kul er store. Kul er årsag til 80 procent af CO<sub>2</sub>-udslippet fra elsektoren i USA, mens det er ca. 70 procent i Europa og Indien.

Øget anvendelse af vedvarende energi som vind og sol er en vej at gå. Men selv med en hurtig udvikling kan vedvarende energi kun levere ca. 30 procent af klodens energiforsyning i 2050, hvis man skal tro FN's klimapanel (IPCC). Der er altså stadig et stykke vej til målet, og her kommer naturgas ind i billedet.

For en elproduktion omlagt til naturgas i stedet for kul vil gøre en stor forskel. Naturgaskraftværker producerer 50 til 70 procent mindre CO<sub>2</sub> end kulfyrede værker. De er samtidigt billigere og hurtigere at opføre, og så kan de nemmere startes op eller lukkes ned. Det gør naturgaskraftværker til et godt supplement til den mere ustabile energiforsyning fra vedvarende energikilder.

I globalt perspektiv er gas derfor den hurtigste og billigste løsning, når et land skal reducere CO<sub>2</sub>-udledningen og imødekomme et voksende energibehov.

### **Energieffektive byer**

Men at fremme anvendelsen af renere energi er kun det ene ben i en strategi for verdens energiforsyning. Vi skal også bruge energi mere intelligent. Her kan vi med fordel starte i byerne, hvor tre fjerdedele af verdens befolkning vil bo i 2050 – mod kun halvdelen i dag.

FN anslår, at der skal bygges en ny by på en million mennesker hver uge i de næste 30 år til at huse den voksende bybefolkning. Planlægning og design af nye byer og bydele ud fra et energiperspektiv kan gøre en enorm forskel. Især fordi 80 procent af verdens CO<sub>2</sub>-udledning kommer fra byer.

Tendensen er, at byer som er mindre og kompakte er mere energieffektive. Så grundig byplanlægning og integration af offentlig transport samt affalds- og spildevandshåndtering vil kunne forbedre energieffektiviteten og sænke CO<sub>2</sub>-belastningen betydeligt.

En nylig undersøgelse fra Shell af økonomierne i 20 I-lande viste f.eks., at amerikanske bilister kører dobbelt så langt og bruger tre gange så meget brændstof som europæiske bilister. Årsag? Det ofte vidtstrakte design af mange amerikanske byer og de relativt lave brændstofpriser, som betyder, at forbrugerne vænner sig til en mindre energieffektiv adfærd.

Når regeringer giver store tilskud til energi, tilskynder man også forbrugerne til at bruge mere. F.eks. viste en anden undersøgelse for nyligt, at hvis man skar 300 milliarder dollars af de årlige statslige brændstofssubsidier på globalt plan, kunne man spare energi svarende til efterspørgslen i Japan, Korea og New Zealand tilsammen. Det giver stof til eftertanke.

Tiden er inde til at blive klogere på vores valg af energityper til at drive verden frem og på hvordan vi bruger energi effektiv og optimalt. Tøver vi med at handle nu, vil vores sårbarhed over for forsyningsudsving og usikkerhed forøges dag for dag. Det viser de tragiske begivenheder i Japan og usikkerheden i Mellemøsten med al tydelighed. Virksomheder og regeringschefer må nu se ud over dagens overskrifter og træffe beslutninger om varige løsninger, som kan forme og løse udfordringerne om klodens fremtidige energiforsyning.



## Løsningen ligger jo lige her!

Af: Steen Riisgaard,  
CEO, Novozymes

Finanskrisen, fyringer, dansk økonomi i recession og udflytning af 180.000 private jobs. Det er alt sammen dele af det helt store spørgsmål om Danmarks fremtid, som kan virke tyngende: Hvad skal Danmark leve af i fremtiden?

Omfattende kriser som finanskrisen og miljøproblemerne betyder tilsyneladende, at det er svært for os at finde løsninger. Vores medier er oversvømmet af den ene triste historie efter den anden om økonomisk krise, nedskæringer i det offentlige og tab af arbejdspladser i den private sektor og politikerne er fokuseret på krise. På det seneste har vi dog også set nogle gode nyheder, men et sortsyn har sænket sig.

Hvordan skal Danmark skabe vækst og fremgang? Vores tankegang indtil nu har været, at vi skal uddanne os bedre og længere. På det seneste er det dog gået op for os, at der ikke kun bliver nedlagt jobs for folk uden eller med korte uddannelser.

Langsomt er vi ved at komme ud af den Tornerose-søvn, hvor vi har drømt, at de asiatiske tigerøkonomier vil nøjes med de dårligst lønnede jobs, mens vi selv kan beholde alle de gode jobs.

Det er en drøm uden hold i virkeligheden. Hvis vi udflytter al produktion til Kina, så følger de højtloønnede jobs indenfor f.eks. forskning, udvikling og design med. Det står nu klart, at der er en sammenhæng og et behov for nærhed mellem industriproduktion og forskning. Derfor bliver vi nødt til at finde et bedre svar, for ellers ender vi med at have ingen af delene.

Selvom Danmark er ramt på flere sider, så er det tid til nytænkning, og det er tid til løsninger. Problemerne kan virke uoverskuelige og fragmenterede, men på mange punkter hænger de sammen. Og det gør løsningerne også.

Et første og helt basalt skridt er, at vi ser på de muligheder, vi har, frem for at vi lader os skræmme af udsigterne. Set fra mit skrivebord og fra mit hjørne af Danmarks industri har vi mange muligheder i Danmark, og det handler i høj grad om at udnytte de styrker, vi allerede har i dag. Vi kan derfor godt tillade os at være positive, hvad angår Danmarks fremtid. Når jeg ser på Danmark er det selvfølgelig gennem brillerne på en forretningsmand. Hvor skal vi i Novozymes lægge den næste fabrik, opbygge den næste forskningsenhed eller etablere en anden global funktion?

I virkeligheden er svaret lige så enkelt, som spørgsmålet er stort. Hvis vi ikke har de rette rammer i form af infrastruktur, skat, forskning, langsigtet lovgivning og hvis vi ikke kan få de bedste medarbejdere i Danmark, vil vi bygge udenfor. Og hvis ikke vi kan ansætte de bedste forskere, vil vi vælge et andet land end Danmark.

Langsigtede rammevilkår er et af de helt afgørende pejlemærker, man som forretningsmand styrer efter, når man skal planlægge fremtidige investeringer. Derfor er det helt alfa og omega, at danske virksomheder ved hvilke rammevilkår der findes ude i fremtiden. For at nye grønne teknologier skal kunne blomstre, skal politikerne sætte sig ned og fastlægge, de vilkår, som de skal kunne vokse op under. Ingen eller meget kortsigtede vilkår i Danmark vil betyde, at investeringer og nye jobs søger til andre lande.

Kikker vi på den dystre debat i Danmark, så vil det måske komme som en overraskelse for mange, at vi rent faktisk godt kan konkurrere med lavtlønslande som Kina. Det er ikke nemt, og det er ikke noget, der kommer af sig selv, og frem for alt kræver det investeringer og planlægning på langt sigt.

I Novozymes har vi ca. 1 % af vores salg til Danmark, resten er eksport. Men vi har en meget stor del af vores produktion her i Danmark, blandt andet i Kalundborg.

Umiddelbart ville det have været forholdsvis oplagt at udfase vores danske produktion og opskalere produktionen i Kina. Men vi valgte for nogle år tilbage at gå en anden vej og arbejde målrettet på at gøre vores danske produktion konkurrencedygtig. Det gjorde vi ved at investere massivt i automatiseringer og nyt udstyr. Vores medarbejdere er løbende blevet uddannet, og vi har arbejdet for at effektivisere vores fabrikker.

Det har virket. I dag er vore danske fabrikker fuldt konkurrencedygtige på det europæiske marked. Det kan med andre ord ikke betale sig for os at producere i Kina og sende vores produkter den lange vej til Europa. Opgraderingen af den danske produktion har betydet færre jobs, men vi har kunnet styre uden om drastiske fyringsrunder.

Gevinsten har været, at det har været muligt at fastholde en stor industriproduktion med hundredvis af jobs i Vestsjælland, som er et område, der ellers er hårdt ramt af arbejdsløshed. Fordelen er også, at der ikke kun er tale om industriarbejdspladser. Med en stor produktion følger også jobs for ingeniører, teknikerne administrativt personale, lokale håndværkere, underleverandører m.v. De hundredvis af jobs omsættes derfor i den lokale økonomi til endnu flere jobs.

Der er også en anden lektie ved at fastholde en industriproduktion herhjemme. Har vi en industriproduktion herhjemme, så viser erfaringerne nu, at det er en god ide på grund af synergien til vores forsknings- og udviklingsaktiviteter. Det er nemlig vores erfaring, at det giver god mening at have vore forskere, laboranter tæt ved tekniske operatører, ingeniører m.v. Det kan nemlig være i samspil mellem disse personalegrupper, ideer til nye måder at gøre tingene på opstår. I Novozymes har vi derfor også været i stand til at udvide antallet af danske forskerjobs.

Hvad skal Danmark så leve af og hvordan skal vi klare os i en globaliseret verden, hvor der i løbet af få år er vendt op og ned på store dele af den verdensorden, vi ellers har kendt? Heldigvis behøver vi ikke heller ikke her kikke langt ude i horisonten, vi behøver ikke vente, og vi behøver ikke at kikke efter teknologier i andre lande for at finde en del af svaret. En del af svaret ligger lige foran os.

Det ligger nemlig ude på markerne og ude på landet, og det ligger i den helt unikke styrkeposition, som vi har i Danmark. Verden er afhængig af olie, det ser vi med konflikterne i Mellemøsten og ikke mindst de raketastige oliepriser. "Hvad kan erstatte olie?", spørger vi hinanden. Som meget andet i vores moderne verden er svaret ikke entydigt. Men en stor del af svaret vokser på vores marker: Biomasse

Ved hjælp af såkaldt bioraffinering kan vi omdanne biomasse som fx halm til sukker, og fra denne sukker kan vi i virkeligheden lave alle de produkter, som vi får fra olie i dag: benzin, plast, kemikalier og tekstiler og meget andet.

Den rigtig gode nyhed er, at Danmark er en supermagt, når det gælder bioraffinering. En af de styrkepositioner som Novozymes er optaget af udspringer af den danske landbrugs-klynge, som består af landbruget, en række universiteter med spidskompetencer inden for landbrug plus en stribe virksomheder der er udsprunget af landbruget, fx Novo Nordisk, Novozymes, Arla Foods, Carlsberg osv.

Den danske fødevarerklynge er verdensførende. Faktisk er det den tredje største landbrugs- og fødevarerklynge i Vesten med godt 175.000 beskæftigede.

Hertil kommer et stærkt fundament i form offentlige universiteter, som ex DTU, KU, Aalborg Universitet, Aarhus Universitet og KVL, der leverer den livsnødvendige basale forskning og medarbejdere til klyngen.

Den danske fødevareklynge er også den mest diversificerede i verden, og netop denne diversificering giver et fantastisk afsæt for at skabe et frodigt grundlag for innovation og vækst.

Kikker vi på de hårde tal, så tegner den danske fødevareklynge sig for en eksport på 100 milliarder danske kroner. Langt den største del af denne eksport kommer fra salget af højt forarbejdede fødevarer, som eksporteres til hele verden, men den inkluderer altså også Novozymes enzymer.

Det har taget os generationer at opbygge denne klynge, og den giver nu danske virksomheder et forspring i forhold til udenlandske konkurrenter. Denne fordel skal vi selvfølgelig udnytte i en verden med stigende befolkning og mangel på mad og energi.

Vores danske fødevareklynge kan i virkeligheden meget mere end at levere mad. Bioteknologi er en vigtig del af den danske fødevareklynge, og med bioteknologi har vi den kunnen, der gør det muligt for os at omdanne biomasse til produkter, som kan erstatte olie. En anden god nyhed er, at biomasse giver os enorme CO<sub>2</sub>-reduktioner i forhold til olien, og ikke mindst så er biomasse en ressource, der er fornybar og som der findes masser af.

Set i sammenhæng med det store spørgsmål om, hvad Danmark skal leve af ligger en del af svaret altså lige for. I Danmark skal vi selvfølgelig satse på de områder, hvor vi allerede har kompetencer. En verdensmester i atletik vil næppe beslutte sig for at satse på håndbold.

Heldigvis anerkender begge sider af Folketinget behovet for at udnytte Danmarks eksisterende styrkepositioner. Et opmuntrende, men lille skridt, har været at se, at regeringen har lanceret en vækstaftale, der foreslår et partnerskab med private interessenter om at styrke forskningen, udviklingen, demonstrationen og markedsmodningen af biobaserede produkter.

Biomasse og den danske fødevareklynge kan ikke løse alle vores udfordringer alene, men heldigvis har vi også andre styrkepositioner.

Men vores danske styrkeposition inden for bioraffinering er en fantastisk mulighed for, at Danmark leder vejen mod et samfund, hvor vi erstatter brugen af fossile brændstoffer som olie, kul og gas med fornybare ressourcer som fx halm. Det er en teknologi, som Danmark kan levere, og som er efterspurgt ude i verden, fordi bioteknologi gør det muligt at producere mere med mindre - uden at skade miljøet.

Det er ikke kun nogle få som mig her i Danmark, der peger på bioteknologiens fremtid. Miljøorganisationen WWF har i en rapport konkluderet, at industriel bioteknologi i 2030 kan reducere det globale CO<sub>2</sub>-udslip med 1 – 2,5 milliarder tons. Den anerkendte tænketank World Economic Forum peger på, at industriel bioteknologi i 2020 kan skabe indtægter på ca. 295 milliarder dollar.

Den dårlige nyhed for os er, at verden ikke er statisk. Det kan godt være, at vi er verdens bedste i dag, men det er vi måske ikke i morgen. Bolden ruller, og andre har set mulighederne. USA, Kina og Brasilien rykker på biomasse – og de rykker massivt, og de rykker hurtigt. I de lande, hvor der satses massivt, sker udviklingen, og den trækker investeringer og viden med sig.

Danisco, et af Danmarks største firmaer og en verdensleder inden for netop denne teknologi, er nu på amerikanske hænder. Og i forbindelse med lanceringen af den nye Femårs Plan har Kina erklæret, at Bioteknologi skal være et hovedområde for landets udvikling.

Forskning og innovation er grundlaget for al vækst. Derfor skal vi investere endnu mere i den bioteknologiske forskning, og vi bør sikre at den bedst mulige sammenhæng mellem den forskning, der foregår i offentlig regi og så den private forskning.

Her er endnu en god nyhed: Danmark hører i dag til blandt verdenseliten inden for bioteknologisk forskning.

For knapt et år siden så vi her i Danmark en af de største private donationer til forskning nogensinde. Da Novo Nordisk Fonden gav knapt 800 millioner til et forskningscenter for bioteknologi på DTU fik Danmark et center i verdensklasse, som også er et skoleeksempel på, hvordan offentlig og privat-finansieret forskning kan arbejde sammen.

I Novozymes afsætter vi hvert år betydelige beløb til forskning og udvikling, mere end en milliard årligt. Og det har gennem alle årene gjort os i stand til at konstant udvide vores forretning med nye produkter: For ikke-indviede lyder det måske som en overraskelse, men der er faktisk masser af innovation gemt i den pakke vaskepulver, vi alle har stående hjemme ved vaskemaskinen. Et eksempel er enzymer, der gør det muligt at vaske tøj rent ved lavere temperaturer.

Fordelen ved at vaske ved lavere temperatur er ganske enkelt, at vi kan spare på strømregningen – og dermed også på CO<sub>2</sub>-udslippet. Hvis alle husstande i hele Europa sænkede deres vasketemperatur til 30 grader vil det svare til, at vi kunne tage to kulfyrede kraft-

værker ud af produktion. Der er derfor et stort – og voksende – globalt marked for disse enzymer.

At vaske ved lavere temperaturer lyder i virkeligheden meget banalt. Men kikker man på det i et større perspektiv, ligger der intet mindre end en teknologisk revolution bag, at vi derhjemme kan skrue vasketemperaturen ned fra fx 60 til 30 grader. De enzymer, der gør denne vask mulig, er et højteknologisk produkt, der er udviklet af højtuddannede medarbejdere, som har brugt de mest avancerede bioteknologiske metoder i deres arbejde.

Der er også tale om en teknologi, der har krævet enorme investeringer. Jeg vil faktisk vove den påstand, at enzymerne i vores vaskepulver teknologisk set er på fuld højde med indmaden af en iPhone! Der er for mig at se intet i vejen for at gentage denne 'skjulte' innovation på andre områder, hvor danske produkter kan fortsætte med at være førende på verdensmarkedet.

Så på denne front har vi i Danmark ikke noget valg, hvis vi skal sikre at vores børn og deres børn igen vokser op i et samfund, der er så rigt som vores. Med en dedikeret indsats inden for forskning og innovation skal vi gøre os selv rigtigt gode til at konkurrere på globale vilkår, og vi skal være i stand til at udvikle og sælge de grønne teknologier, som resten af verden efterspørger i takt med at miljøproblemerne og olieprisen stiger.

Jeg håber, at de her eksempler viser, at det er muligt at fastholde produktion i Danmark, hvis vi fortsat satser på det, vi er gode til og hvis vi investerer i forskning og innovation. For der er nemlig også en dårlig nyhed: Hvis vi ikke gør noget, så står vi stille og andre træffer beslutningerne – også på vores vegne.

Lad os da beslutte os for at gøre Danmark til en vinder inden for biomasse frem for at sidde med hænderne i skødet og se andre lande gøre sig til vindere i vores disciplin.

Lad os komme i gang. Danmarks vækst ligger lige her foran, og det samme gør svaret på en betydelig del af vores klimaudfordringer. Lad os sige til hinanden, at 'vi kan godt' i stedet for at synke ned i stilstand og apati over en verden med nye lande, som rykker hurtigt derudad. Vi har styrken, og vi har forskning i verdensklasse, og vi har virksomhederne til at løfte det.

Endnu.

*Fra at have levet et mindre profileret liv er energi blevet et højpolitisk emne; dette skyldes dels de klimamæssige udfordringer, dels udsigten til udtømning af traditionelle energilagrer og dels den øgede afhængighed af energi fra få energiproducerende lande. Den Danske Europabevægelse vil gerne være med til at fremhæve vigtigheden af at sikre en høj forsyningssikkerhed, herunder det potentiale Europa har i forhold til at producere mere energi fra de ressourcer, vi allerede har i vinden, havet, solen, samt affald og andre restprodukter.*

*Energi er andet end forsyningssikkerhed, det er også et spørgsmål om at skabe ny vækst og arbejdspladser i Europa. EU2020-strategien spiller en central rolle i forhold til at styrke EU-landenes satsning på vedvarende energi. Vi har i mange år været i front på dette område i Danmark og resten af EU, men risikerer at blive overhalet af vækstøkonomierne i Asien. Samtidig er debatten om energi og klima karakteriseret ved at have usædvanligt mange aktører og interessenter, og derfor er det Den Danske Europabevægelses ambition, at gøre debatten mere nærværende både for den enkelte borger, men også for erhvervslivet.*



**En fælles europæisk energivision** er tænketanken Ja til Europas bidrag til debatten omkring den europæiske klimadagsorden. Vi har bedt en række aktører om at belyse forskellige aspekter af energipolitikken – herunder danske og europæiske politikere, samt repræsentanter for danske virksomheder og brancheorganisationer.